

Stichting Hortus Botanicus Amsterdam
Directieverslag en jaarrekening 2020

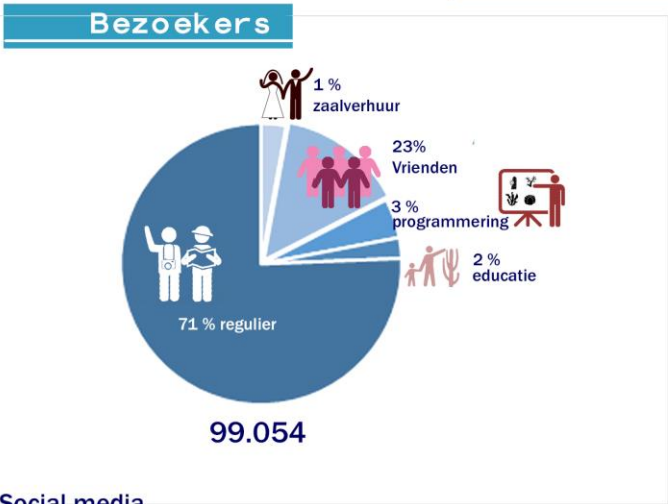
Inhoud

1	Directieverslag	2
2	Kerncijfers 2020.....	3
3	Hortus Botanicus Amsterdam	4
4	Strategie, missie en visie.....	4
5	Corona, impact en steun	5
6	De bezoekers	7
7	Tuin en collectie	7
8	Horeca & zaalverhuur	12
9	Programmering.....	13
10	Educatie	15
11	Marketing & communicatie	17
12	Winkel & Entree.....	19
13	Onderhoud / Meerjarenonderhoudsplan.....	20
14	Vernieuwing Drieklimatenkas	22
15	(Financiële) steun.....	23
16	Organisatie	24
17	Jaarrekening 2020.....	27
18	Balans per 31 december 2020.....	29
19	Exploitatierekening over 2020.....	31
20	Kasstroomoverzicht over 2020	32
21	Algemene toelichting bij de Jaarrekening 2020.....	33
22	Grondslagen voor waardering van activa en passiva	34
23	Grondslagen voor bepaling van het resultaat.....	35
24	Toelichting op de balans	37
25	Toelichting op de exploitatierekening	44
26	Overige gegevens.....	53
27	Gebeurtenissen na balansdatum.....	54
28	Controleverklaring AAB Finance B.V.....	55

1 Directieverslag

2 Kerncijfers 2020

2020
in cijfers

Hoogtepunten

3 x sluiting
(totaal 14 weken)

Tentoonstelling
Brijlante planten

Hortus Zomeravonden

Social media

aantal volgers

- Instagram: 33.314
- Facebook: 20.437
- LinkedIn: 1.715
- Twitter: 2.019
- Email: 9.665

Videorondleidingen

Klassiek in de Kas

Organisatie

60 medewerkers
(33 fte)

70 vrijwilligers

Ontwikkeling plantencollectie
uit NL watergebieden

Geef elkaar de ruimte

€ 1.177.124
eigen verdiensten

Gemeente
€ 492.212

Vrienden
€ 210.806

coronasteun
fondsen en subsidies
€ 468.812

NOW regeling
€ 323.346

Introductie tijdsloten
en online ticketsale

3 Hortus Botanicus Amsterdam

De Hortus Botanicus Amsterdam is een van de oudste botanische tuinen ter wereld. De tuin werd in 1638 opgericht als Hortus Medicus en groeide in vier eeuwen uit tot een prachtige botanische tuin met een bloeiende collectie. De Hortus is iedere dag geopend van 10.00 tot 17.00 uur en kent daarnaast soms avondopenstellingen. Het hele jaar door worden er activiteiten en evenementen georganiseerd.

De Hortus is een zelfstandige Stichting die haar inkomsten haalt uit kaartverkoop, horeca, zaalverhuur en de winkel, en een jaarlijkse bijdrage van de gemeente Amsterdam ontvangt. Daarnaast wordt zij gesteund door een grote en trouwe Vriendenvereniging.

De Stichting Hortus Botanicus Amsterdam beheert en exploiteert het 1,2 hectare grote complex. Op het terrein bevinden zich naast 8 Rijksmonumenten nog 5 kassen die door de Hortus onderhouden en beheerd worden. Onder de Rijksmonumenten bevinden zich Amsterdams en universitair erfgoed, waaronder de Oranjerie, in 1877 gebouwd als collegezaal, de kantoren van het voormalig Hugo de Vrieslaboratorium en de unieke Palmenkas uit 1911. De Stichting is niet gericht op het behalen van winst, maar om de komende jaren de gevolgen van de coronacrisis en het nodige onderhoud aan alle gebouwen te kunnen opbrengen, is extra financiering nodig. Naast regulier onderhoud aan alle gebouwen zal de vernieuwing van de Drieklimatenkas tot 2025 flinke financiële consequenties met zich meebrengen.

Op de Overtuin (gelegen in het Hortusplantsoen) bevindt zich het Kweekhuis, niet toegankelijk voor bezoekers maar onmisbaar voor de Hortus. Hier is onze zadenbank, kweken we onze collectie en beschermen we onze niet-winterharde planten tegen ons winterklimaat.

In de Hortus worden ca. 4.000 soorten planten gepresenteerd, van vijf continenten. Daaronder bevinden zich meer dan 50 zeer bijzondere soorten die op de Rode Lijst staan en die in de vrije natuur met uitsterven bedreigd worden.

4 Strategie, missie en visie

Diversiteit van planten is de rode draad in de geschiedenis van de Hortus Amsterdam. Vanaf de oprichting in de zeventiende eeuw wordt in de Hortus onderzoek gedaan naar soorten. De tuin werd opgericht om medicinale planten te kweken als lesmateriaal voor artsen en apothekers, en verschillende plantensoorten werden hier beschreven en geïllustreerd. Tegenwoordig worden de verschillende planten gekweekt om de rijkdom van het plantenrijk te tonen aan het publiek. De laatste decennia wordt steeds duidelijker dat de biodiversiteit onder druk staat: steeds meer soorten sterven uit. Als er één plek is waar het verhaal van biodiversiteit aan een breder publiek verteld moet worden, is het de Hortus Amsterdam.

Biodiversiteit en balans in de natuur zijn onmisbaar voor het leven op aarde. De Hortus is als botanische tuin een plek en platform, toegankelijk voor iedereen die meer wil weten over planten. Ondanks dat je middenin de stad bent, bevind je je meteen in een andere wereld zodra je door de toegangspoort van de Hortus bent. De harmonieuze omgeving zet je zintuigen open, de schoonheid van onze tuin zet aan tot bewuste waarneming. Op het moment dat die beleving plaatsvindt, bieden wij kennis: de Hortus geeft betekenis aan wat je ziet. Deze kennis laat je anders naar planten kijken. Geïnspireerd ga je de Hortus weer uit en beseft je wat het belang van planten op aarde is - en ga je daar hopelijk naar handelen.

Missie

De Hortus Amsterdam wil mensen van alle leeftijden inspireren door ze de schoonheid en diversiteit van planten te laten zien en zo hun kennis over planten te vergroten. Wij dragen er aan bij dat mensen het belang van planten voor leven op aarde beseffen en daar naar gaan handelen.

Visie

De Hortus Botanicus Amsterdam is een botanische tuin waar je anders naar buiten gaat dan je naar binnen kwam. Het eeuwenoude cultureel erfgoed biedt een harmonieuze plek, waar mensen de schoonheid van planten op verschillende manieren ervaren en wij ze laten begrijpen wat ze waarnemen. Met haar rijke historie en veelzijdige collectie vormt de Hortus het ideale platform voor de dialoog over planten en de onmisbare rol die zij op aarde innemen.

Merkwaarden

Harmonie, schoonheid en inspiratie.

5 Corona, impact en steun

Het jaar 2020 begon onbekommerd, met een staartje Hortus by Night begin januari en al vroeg mooi lenteweer, dus redelijk wat bezoekers in februari. Begin maart begonnen de eerste corona-signalen zorgwekkend te worden, maar ook wij werden overvallen door de plotselinge ernst van de situatie. Maandagochtend 16 maart besloten we dat de Hortus per direct dicht ging vanwege de coronapandemie. Het hek bleef die dag gesloten – en uiteindelijk duurde dat tot dinsdag 25 mei. Dit was een moeilijk besluit om te nemen, want het druist tegen alles in waar een gezonde Hortus voor staat - een tuin die voor het grootste gedeelte van haar inkomsten afhankelijk is van bezoekers. Die er is om mensen te laten genieten van en te leren over planten. Maar we hadden weinig keus. Net als de rest van Nederland moesten we onze bijdrage leveren om de COVID-19-pandemie te beteugelen.

In de hoofdstukken over marketing & communicatie en programmering leest u wat we allemaal zijn gaan doen om binding met ons publiek te houden, hoe we weer open zijn gegaan, wat we hebben gedaan om vooral in de zomer toch zoveel mogelijk mensen op een veilige manier de Hortus te laten bezoeken. Hier het financiële verhaal. Wat zijn de financiële consequenties van deze sluiting en de terugloop van bezoekers naar Amsterdam, en wat hebben we vervolgens ondernomen om de zwaarste financiële klappen op te vangen.

Een van de eerste dingen die we zijn gaan doen – naast communiceren met al onze medewerkers & vrijwilligers - is rekenen. We zijn scenario's gaan doorrekenen, en tegelijkertijd hebben we meteen de eerste bezuinigingen en kostenreducties doorgevoerd – want de verliezen die uit onze scenario's opdoemden waren niet mis. Ongeveer 85% van onze inkomsten komt van onze bezoekers, en in 2019 was ongeveer 60% van de bezoekers toerist. Als we deze bezoekersinkomsten gingen mislopen, zou dat een enorme impact hebben.

Grotere uitgaven moesten plaatsmaken. Het grootste project, de vernieuwing van de Drieklimatenkas, werd voorlopig uitgesteld, verschillende plannen uit onze strategie werden on hold gezet, en groot onderhoud kon alleen doorgaan als dat echt noodzakelijk was. Helaas moesten we ook enkele reducties doorvoeren in onze personeelskosten.

Naast deze eerste slag bezuinigingsmaatregelen hadden we extra steun nodig. Het verlies was te groot om zelf op te vangen. We hebben uiteraard de NOW-regeling aangevraagd, en een beroep gedaan op andere regelingen vanuit de overheid. Ook hebben we Vrienden en bezoekers om hulp gevraagd. Het was hartverwarmend om te zien dat er meteen donaties werden gedaan, groot en klein. En vol vertrouwen werden er alvast entreekaartjes gekocht voor als we weer open zouden kunnen gaan. Dat gaf niet alleen financiële, maar ook morele steun. Tegelijkertijd hebben we onze belangrijkste subsidiegever, de gemeente Amsterdam (wij ontvangen een jaarlijkse subsidie die ongeveer 15% van onze inkomsten uitmaakt) doorlopend op de hoogte gehouden van onze situatie en hen eind april om een extra bijdrage gevraagd, vooral voor de kosten gerelateerd aan ons culturele erfgoed.

Toen we eind mei onze deuren weer mochten openen, waren we ontzettend blij om weer bezoekers te ontvangen in onze prachtige tuin – en om weer inkomsten te genereren. Niet de omzetten die we doorgaans in de zomermaanden gewend zijn, maar we hadden actief nagedacht over zoveel mogelijk manieren om coronaproof inkomsten te vergaren – en dat is met o.a. de avondopenstellingen, borrelmandjes, nieuwe producten in de winkel, extra programmering en een aangepast menu in de Oranjerie gelukt. Met betrekking tot zaalverhuur was de derving in inkomsten ook flink. In de zomermaanden is de Hortus een populaire huwelijkslocatie. Na sluitingstijd verhuren wij de Oranjerie en de Palmenkas voor ceremonies en diners. Logischerwijs werden nu vele huwelijken en feesten afgezegd of uitgesteld. Er waren gelukkig nog wel wat evenementen, met kleinere aantallen aanwezigen.

In deze maanden kregen we ook resultaat van onze zoektocht naar steun. In juli kregen we een bijdrage van The Brook Foundation en CVC Capital Partners. In september kregen we toekenningen van de aangevraagde bijdragen voor Hortus by Night door het Kickstart Cultuurfonds, en voor de klassieke muziekprogrammering in 2021 van het Zadelhoff Cultuurfonds. Eind september kregen we goed nieuws van de gemeente. Het college van B&W stemde in met het voorstel om de Hortus een extra bijdrage in de kosten te verlenen vanwege de coronacrisis. Ook hebben we een aanvraag ingediend voor een extra coronabijdrage voor musea bij het Mondriaanfonds. Een van de voorwaarden voor toekenning is opname in het Museumregister. Hier waren wij in 2020 ver mee gevorderd, maar er zijn nog een paar openstaande punten die we begin 2021 verwachten te voldoen. Na opname in het Museumregister in 2021 zullen we de toegezegde bijdrage definitief toegekend krijgen. We zijn allen zeer dankbaar en willen ze hierbij nogmaals bedanken voor hun steun. Zonder deze bijdragen en de steun van de overheid zou de Hortus in 2020 een verlies hebben geleden van ruim € 1.1M. Dankzij alle steun is dit verlies teruggebracht naar € 275.779,-. Wij zijn daarnaast de gemeente Amsterdam en onze Vriendenvereniging dankbaar voor hun jaarlijkse exploitatie-bijdragen, die dit jaar extra belangrijk voor ons waren.

Om het verlies zo beperkt mogelijk te houden, hebben we in de tweede helft van het jaar nog een aantal extra kostenbesparende maatregelen moeten nemen, vooral in de personeelskosten. Daarnaast moesten we tegen de eerdere verwachting in, in 2020 nog twee keer onze deuren sluiten. Twee weken in november, tezamen met alle publieke locaties, waarbij we de MOAM-tentoonstelling en programmering vervroegd hebben afgebroken. En de derde vanaf 15 december, toen alles in de startblokken stond voor Hortus by Night.

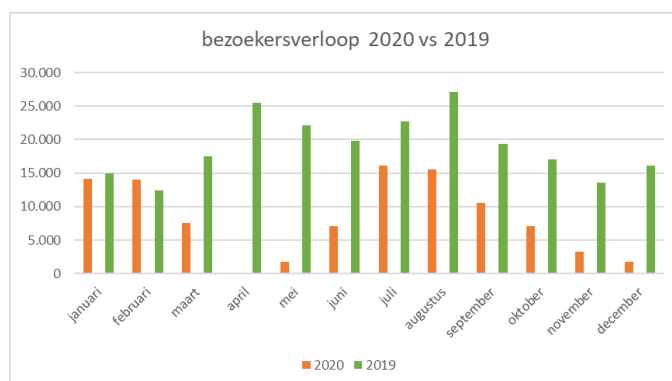
We zijn het hele jaar door ondernemend en flexibel geweest en hebben vooral gekeken wat er wel kon. Desondanks hebben de laatste twee sluitingen ervoor gezorgd dat het verlies hoger is dan gehoopt. Daarnaast lijkt het erop dat de steun van de gemeente Amsterdam wordt gezien als omzet, terwijl we daarmee overduidelijk en onderbouwd met cijfers een bijdrage in de kosten hebben aangevraagd, aanvullend op de NOW. Als deze extra bijdrage als omzet wordt gezien, ontvangen we minder NOW en moeten we een groter gedeelte van onze continuïteitsreserve aanspreken. We denken dat hier de richtlijnen verkeerd worden toegepast, dus zullen bij de vaststelling van de NOW bezwaar maken.

6 De bezoekers

De Hortus Botanicus Amsterdam heeft in 2020 99.054 betalende bezoekers ontvangen. Dit staat in verdrietig contrast met de cijfers van 2019 (238.008) en heeft uiteraard alles te maken met de coronacrisis van dit jaar. In de tabellen is goed te zien hoe groot de impact van een sluiting is, startend in april. Wanneer de Hortus in de zomermaanden juni, juli en augustus weer open mag, trekken de bezoekersaantallen aan, al zie je de overduidelijke invloed van de terugloop van toeristen naar Amsterdam. In het najaar is goed te zien hoe de steeds strenger wordende maatregelen en beperkingen hun invloed hebben op de beweging van publiek.

Bezoekerscijfers specifieke doelgroepen		2020	2019
Studenten	€ 5,50	17.310	33.361
Senior 65+	€ 5,50	1.819	10.407
Kind t/m 14 jr	€ 5,50	1.865	4.801

7 Tuin en collectie

In de Hortus worden ca 4.000 soorten planten gekweekt en beschreven ten behoeve van educatie, wetenschap, tentoonstelling en natuurbehoud. De botanische tuin is in 1638 opgericht als Hortus Medicus voor artsen, chirurgijns en apothekers. Anno 2020 wordt de collectie veel breder ingezet, maar fungeert de tuin nog steeds als een groene leeromgeving en kenniscentrum.

Tijdens de (gedeeltelijke) lockdowns hebben de vaste medewerkers in de tuin telkens gewoon doorgewerkt. Voor onze levende plantencollectie geldt natuurlijk geen sluiting, het werk gaat door. Wel is in verband met de coronamaatregelen de samenwerking met alle vrijwilligers en stagiairs per 16 maart opgeschort. De meesten zijn in juni weer mondjesmaat begonnen, tot de lockdown in het najaar.

Tuin & Collectie

- Alle tuinvakken zijn in 2020 drie keer geïnspecteerd aan de hand van nieuw opgestelde onderhoudsstandaarden. Deze inspectie zal enkele keren per jaar plaatsvinden en is bedoeld om de kwaliteit van het onderhoud aan de tuin en de collectie te toetsen en naar een hoger niveau te brengen.
- Dit jaar is een *Victoria cruziana* uitgeplant in de Victoriavijver, op 14 mei. Het gaat om een bijzondere plant uit Longwood, afkomstig van recent verzameld wild materiaal. Deze plant heeft minder last van inteeltverschijnselen (bijv. het niet geheel of onbetrouwbaar opengaan van de bloem) dan sommige exemplaren die we in voorgaande jaren hebben gehad.
- In het hoekje achter de Woestijnkas wordt geëxperimenteerd met het tuinieren met Kaapse planten in de buitenlucht. Na de zachte winter van 2019-2020 geeft het vak een mooi resultaat met verschillende soorten.
- In de tropische kas is groot onderhoud gepleegd. Er is veel gesnoeid waardoor meer licht in de kas kan komen. Ook zijn veel epifyten volgens een verbeterde standaard opnieuw opgebonden of opgepot.
- Er is begonnen met de herinrichting van de grote vijver met inheemse waterplanten. De planten hiervoor komen uit de Loenderveense plas, een waterplantenrijk gebied tussen Utrecht en Amsterdam dat

drinkwater levert aan onze stad. Behalve botanisch interessant is het natuurgebied dus ook van groot maatschappelijk belang voor Amsterdam. Momenteel zijn al o.a. dotterbloem, krabbescheer en doorschijnend fonteinkruid te zien in de vijver. In het project worden wij bijgestaan door Ellen ten Donk, emeritus Aquatisch Ecologe.

- De randen langs het pad tussen het grachtenvak en het fabaceaevak zijn opnieuw uitgelijnd en ingeplant met *Luzula sylvatica*.
- Het grachtenvak bij de bijenstal is opgeknapt en opnieuw ingericht met inheemse wilde planten toegepast als sierborder. Daarmee sluit het vak inhoudelijk aan op het naastgelegen vak, waar inheemse planten in een wat losser verband zijn aangeplant en ingezaaid.

Bomen

- Alle onderhoudsplichtige bomen uit de boomveiligheidscontrole van 2019 zijn dit voorjaar gesnoeid. Dit is deels gedaan door Tarzan Boomspecialisten en deels door onze eigen ploeg. Ingrijpende maatregelen die door Tarzan zijn uitgevoerd zijn het inkorten van de kroon van de scheve en met tonderzwam geïnfecteerde *Ginkgo biloba* B2841 in het coniferenvak en het stabiliseren van de kroon van de grote plataan bij de ingang met een extra Cobra (flexibel kroonanker).
- De *Paulownia tomentosa* is geheel teruggesnoeid en de hoofdstam is met de helft ingekort. De boom is als onveilig beoordeeld. Tijdens de werkzaamheden zat er zoveel beweging in de stam dat besloten is om de stam nog verder terug te zetten dan aanvankelijk de bedoeling was. Het gebied onder de *Paulownia tomentosa* is nu weer helemaal veilig. De boom zal naar verwachting in 2021 weer uitlopen, maar zal naar alle waarschijnlijkheid binnen 5 tot 10 jaar geheel worden verwijderd.
- De iep langs het Sluyspad ter hoogte van het brugwachtershuisje (in beheer bij de gemeente), is in twijfelachtige conditie en dat een punt van zorg voor ons gezien het risico van schade aan de Drieklimatenkas als de boom omvalt. Het nader technisch onderzoek dat de gemeente aan de iep heeft laten doen, heeft uitgewezen dat de boom niet meer dan normaal risico vormt voor de omgeving. De picusmeting wijst uit dat de boom nog beschikt over voldoende restwand. Wel is de boom aangemerkt als risicoboom en wordt jaarlijks geïnspecteerd om de voortgang van de aantasting (harslakzwam) goed te kunnen monitoren. Voorlopig wordt de boom gehandhaafd.

Water

Mei en april waren erg droog, wat ertoe heeft geleid dat de groei van het onkruid achter is gebleven en pas in juni weer is aangetrokken. Ook heeft het effect gehad op de hoeveelheid water die we hebben gebruikt voor de beregening van tuin en kassen. Mogelijk vormen deze lange droge periodes (de derde op rij na 2018 en 2019) onderdeel van een patroon in klimaatverandering. De Hortus is dan ook gaan nadenken over het vasthouden van regenwater in gietwaterbassins of als aanvulling op het grondwater van de tuin. We zijn daarom in gesprek gegaan met technici van de TU Delft en het Amsterdam Institute om te kijken naar innovatieve manieren om optimaal gebruik te maken van het regenwater voor onze planten.

Informatiebeheer

- De software die de Hortus gebruikte onder de naam IrisBG en werd geleverd door Botanical Software is opgesplitst in twee verschillende pakketten, aangeboden door twee aparte bedrijven. De desktopversie blijft voortbestaan onder de naam IrisBG en wordt aangeboden door de nieuwe leverancier Compositae AS. De gekoppelde smartphone applicatie is omgedoopt tot Floria en wordt nog steeds aangeboden door Botanical Software Ltd.
- Alle nieuwe collectiebordjes in de tuin worden voorzien van een QR-code die twee doelen dient: ten eerste kunnen bezoekers de code scannen en komen zo op de Garden Explorer, waar meer informatie over de plant te vinden is. Ten tweede kunnen de codes worden gebruikt door de medewerkers om informatie van een plant op te roepen of in te voeren (zoals locatie of levend/dood updates).
- Voor efficiënte inventarisaties is een geïntegreerde barcodescanner aangeschaft die op hetzelfde platform werkt als de app. De handscanner die we voorheen gebruikten in combinatie met het oude mobiele platform is daarmee overbodig geworden. Met deze investering is wederom een stap gemaakt in het verbeteren van de capaciteit om de inventarisatie van de levende collectie up-to-date te maken en te houden.
- Om ook het gebruik van de technologie verder te ontwikkelen heeft dit voorjaar opnieuw een hands-on productivity workshop plaatsgevonden waarbij medewerkers, vrijwilligers en stagiairs in het team onder begeleiding van de collectiebeheerder met elkaar hebben kunnen oefenen met het gebruik van de Floria-app op hun eigen smartphone.

Kennis en netwerk

- Medewerker Tuin & Collectie Peter Jansen heeft in februari de cursus Tropische Plantenfamilies in Leiden gevolgd. Hoofd Tuin & Collectie Reinout Havinga heeft in dezelfde cursus een college gegeven.
- Collectiebeheerder Martin Smit heeft een bezoek gebracht aan de IPM Essen, een toonaangevende beurs op gebied van tuinbouw.
- In juli hebben we bezoek gehad van de firma AirPots die eerder hoogwaardige potten voor de opkweek heeft geleverd tegen een hoge korting voor botanische tuinen. Er is uitleg gegeven over het gebruik van de potten. De AirPots zijn bijzonder, omdat ze het wortelstelsel van de plant stimuleren tot vertakking en potziekte (draaiing van de wortels) voorkomen. Hierdoor is de kans dat de planten succesvol aanslaan en snel aan de groei gaan bij het uitplanten, groter. Ook kunnen planten langer in een pot blijven staan zonder door te potten. Dit geeft ons de mogelijkheid om kwetsbare fynbosplanten goed en tijdig op te kweken voor de beoogde nieuwe Kaapse kas.
- Van 28-30 oktober vond de Engelse Plant Network conference online plaats. Thema: 'promoting excellence in Horticulture'. Drie teamleden van Tuin & Collectie hebben hieraan deelgenomen.
- Vanwege corona werden diverse bijeenkomsten afgelast (zoals de Amsterdamse groenprofessionaldag).

Samenwerkingen

Botanical Software

De Hortus heeft de reference garden agreement met Botanical Software vernieuwd. Voorheen was deze overeenkomst van toepassing op IrisBG, nu is dit van toepassing op Floria. Deze samenwerking helpt ons om snel mee te bewegen met de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van collectiebeheer en deze ook te beïnvloeden. In 2020 is de door de Hortus geïnitieerde en mede-georganiseerde gebruikersconferentie voor IrisBG opgevolgd door een online conferentie over Plant Records waarin het gebruik van zowel IrisBG als van het nieuwe Floria werd besproken. De Hortus heeft deze conferentie georganiseerd in samenwerking met Botanischer Garten der Uni Mainz, Botanical Software (leverancier Floria) en Compositae (leverancier IrisBG).

<https://botanicalsoftware.com/2020/11/2020-virtual-plant-records-conference-summary-slides-and-recordings/>

In juli bracht een delegatie van het Muiderslot een werkbezoek aan de Hortus. Het museum wil collectiebeheer opzetten voor de historische tuinen rondom het kasteel en krijgt daarover collegiaal advies van de Hortus.

Levend Archief

De Hortus heeft in samenwerking met Cruydt-Hoeck zaden verzameld op het Kennemerstrand ten behoeve van het Levend Archief. Onder meer parnassia, groenknolorchis, honingorchis, dwergzegge en slanke gentiaan. Van bitterling en duizendguldenkruid waren de aangetroffen populaties te klein en daar zijn geen zaden van verzameld.

Waternet

In augustus zijn er in samenwerking met de boswachterij van Waternet in de Loenderveense plas planten verzameld voor de grote vijver in de Hortus. De Loenderveense plas is goed voor 30% van het Amsterdamse drinkwater. Door de vijver om te vormen naar een inheemse plantenvijver met soorten uit dit waterwingebied, ontstaat er een mooi verhaal over de link tussen plantensoorten, ecosysteemdiensten en de kwaliteit van leven in Amsterdam.

IUCN

In navolging van de NVBT heeft de Hortus een toezegging gedaan aan IUCN, waarmee de organisatie zich committeert aan het bijdragen aan behoud en herstel van biodiversiteit.

(https://www.iucn.nl/files/natuurbeheer/pledges_voor_de_nederlandse_actieagenda_voor_biodiversiteit_.pdf). De Hortus heeft twee specifieke commitments gemaakt:

1. door zaden te verzamelen en op te kweken voor het Levend Archief en door internationaal samen te werken in een BGCI-Conservation Consortium gericht op de bescherming van Kaapse Erica's.
2. door educatie en interpretatie voor het publiek over beide onderwerpen.

Onderzoek

- Onderzoeker Stephane Rombauts van de Universiteit Gent heeft samples genomen van de koffieplanten in de Hortus, voor een onderzoek naar de verwantschappen tussen koffieplanten op de wereld. Zijn hoop is om directe nazaten van de planten die aan de basis van de koffieculturen hebben gestaan, en die dus begin 18^e eeuw vanuit de Hortus over de wereld zijn verspreid, op te sporen.
- De Botanische tuin Edinburgh heeft materiaal aangevraagd van onze *Aloe flexifolia* voor onderzoek. De plant is in weinig collecties aanwezig en door de goede ontsluiting van onze collectiegegevens kunnen wij hiermee bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek. De plant staat in de woestijnkas: <https://dehortus.gardenexplorer.org/taxon-43903.aspx>
- Naturalis heeft deze zomer weer een cameraval neergezet in het grachtenvak. Deze camera registreert automatisch het aantal en de soorten insecten in de omgeving en is onderdeel van het project Diopsis van o.a. Naturalis, de Provincie Noord-Holland en Amsterdam om insectenpopulaties te monitoren. <https://diopsis.eu/team/>.

8 Horeca & zaalverhuur

De horeca & zaalverhuur-activiteiten zijn onder te verdelen in de dagexploitatie vanuit de Oranjerie voor bezoekers van de tuin, het bieden van een vergaderomgeving met een groene uitstraling in het hartje van Amsterdam, de verhuur ten behoeve van 'de viering' van levensmomenten en de foto's- en filmopnamen.

In de Oranjerie stond begin 2020 stond nog in het teken van Hortus by Night; geslaagde avonden met een volgeboekt restaurant. De eerste week van februari was de Oranjerie gesloten voor een oprisbeurt. De wandbekleding van Claudy Jongstra is gereinigd, de toiletgroep is grondig gerenoveerd, er is wat schilderwerk verricht. Maart begon goed, er was een kleine plus zichtbaar t.o.v. 2019, dus de abrupte sluiting was een zware klap. Wat volgde was veel onduidelijkheid welke regelgeving we konden verwachten, toen zich dat begon uit te kristalliseren zijn maatregelen getroffen. De eerste stap toen de tuin weer open ging was afhaalhoreca, vanaf tweede Pinksterdag mochten bezoekers op ruime afstand van elkaar aan tafels plaatsnemen. De bezettingsgraad was goed, door een lager aantal bezoekers was de omzet lager dan andere jaren maar de gemiddelde besteding hoog. De ruimte in de Oranjerie was zeer beperkt, het terras zorgt voor een aanzienlijke verhoging van de capaciteit. De avondopenstelling had wisselend succes en was in grote mate afhankelijk van het weer. Half oktober kwam de eerste stap terug, er volgde enkel afhaal. Na de sluiting in november zijn er voorbereidingen getroffen voor Hortus by Night 2020. Een diner bleek al snel niet mogelijk, de pijlen gingen weer richting afhaal. Het mocht niet baten, het jaar is afgesloten met een gesloten tuin.

Met betrekking tot zaalverhuur was bij aanvang van het jaar de bezettingsgraad van de Laranjazaal goed, mede door het gebruik ervan voor enkele grote fotoshoots. Tot half maart was het aantal boekingen voor de aanstaande maanden gelijk, na half maart begon dat onzeker te worden. De onzekere tijden bracht zorgen, met name de huwelijken in de kas creëerden veel druk. De stellen hoopten stuk voor stuk dat wij meer informatie hadden over wat wanneer weer zou kunnen en mogen, wat helaas niet het geval was. Grote huwelijken werden geannuleerd, in de meeste gevallen is er verzet naar 2021. Voor kleine gezelschappen is per gelegenheid gekeken wat de mogelijkheden waren. Vergaderen kon weer na 1 juni, al is het aantal boekingen in de zomermaanden sterk achtergebleven bij andere jaren. Om de mogelijkheden te vergroten is ook de linkervleugel van de Palmenkas inzetbaar gemaakt voor kleine bijeenkomsten. Er waren gelukkig wel een aantal aanvragen voor fotoshoots en streamings. De zakelijke markt en verhuur van de Laranjazaal is na de tweede sluiting bijna geheel weggefallen.

De sluitingen hadden grote impact op het personele vlak. Er is tijdens de eerste sluiting afscheid genomen van medewerkers met tijdelijke contracten. In juni kon gelukkig een deel van de medewerkers opnieuw in dienst worden genomen, maar bij de derde sluiting in december waren we weer gedwongen om afscheid te nemen van een aantal medewerkers met tijdelijke contracten.

9 Programmering

De programmering bij de Hortus richt zich op extra activiteiten voor de bezoekers van de Hortus. Dit zijn zowel de educatieve activiteiten (zoals rondleidingen, tentoonstellingen en nachtcolleges) als recreatieve evenementen (zoals de Zomeravonden, Klassiek in de Kas en Jazz@the Plantage). Daarnaast zijn er ook nog activiteiten die hier een combinatie van zijn zoals de Museumnacht en Hortus by Night.

Vanwege de stijgende dreiging van coronabesmettingen en steeds hogere veiligheidseisen moesten programmaonderdelen voortdurend worden aangepast, verplaatst of zelfs geannuleerd. Daarnaast werden ook - soms last minute- nieuwe programma's ontwikkeld. Met name online werd dit jaar heel veel nieuws neergezet. Vrijwel alle bestaande programma's moesten afgeschaald worden naar kleinere groepen. Dit gaf ook extra druk op de gegeven budgetten. De najaarsmarkt, Museumnacht, Nachtcolleges en Hortus by Night moesten uiteindelijk volledig worden geannuleerd. Het spreekt voor zich dat de voorbereidingstijd, maar vooral de annuleringen en aanpassingsmaatregelen veel tijd en inzet vroegen van het team.

Tentoonstellingen

Briljante planten

De dreiging van het coronavirus gooide vrijwel direct roet in het eten voor de programma-planning. De start van het geplande jaarthema 'Briljante planten' in april kon niet in de tuin plaatsvinden. In plaats daarvan startte de tentoonstelling in mei in een online versie. In plaats van een route door de tuin, werden binnen de vijf subthema's iedere week diverse producten zoals videotours, podcasts, Do It Yourself en foto's gedeeld.

Planten worden nog te vaak gezien als 'levenloze' dingen. Mensen en dieren eten, voelen, communiceren en denken. Dat kenmerkt ons leven. Maar planten doen dat allemaal ook. Darwin en zijn zoon durfden in 1880 al voorzichtig te stellen dat planten een vorm van intelligentie hebben. Wanneer we de termen waarmee wij onszelf mensen, maar ook dieren als levend omschrijven herdefiniëren, dan blijkt dat planten ook eten, bewegen, communiceren, horen en flirten. En dat doen ze nog beter dan wij. De tentoonstelling 'Briljante Planten' geeft een kijkje in deze bijzondere wereld en brengt planten tot leven.

ROOTS

Op 9 september opende de Roots Natuurfototentoonstelling. In een samenwerking met het Roots magazine toonde de Hortus de winnaars van de jury prijzen alsmede de Publieksprijs. De uitreiking kon helaas niet plaatsvinden.

MOAM in de Hortus

Op 15 oktober startte de tentoonstelling MOAM in de Hortus. Deze kunsttentoonstelling was oorspronkelijk gepland in het voorjaar, maar werd vanwege de sluiting door corona verplaatst. De opening van de expositie werd flink afgeschaald naar een avondopenstelling voor een beperkt aantal genodigden zonder horeca, de randprogrammering met workshops en rondleidingen werd uiteindelijk volledig afgelast. Helaas moest de Hortus 2 weken in de tentoonstelling de poort volledig sluiten.

Hortus Zomeravonden

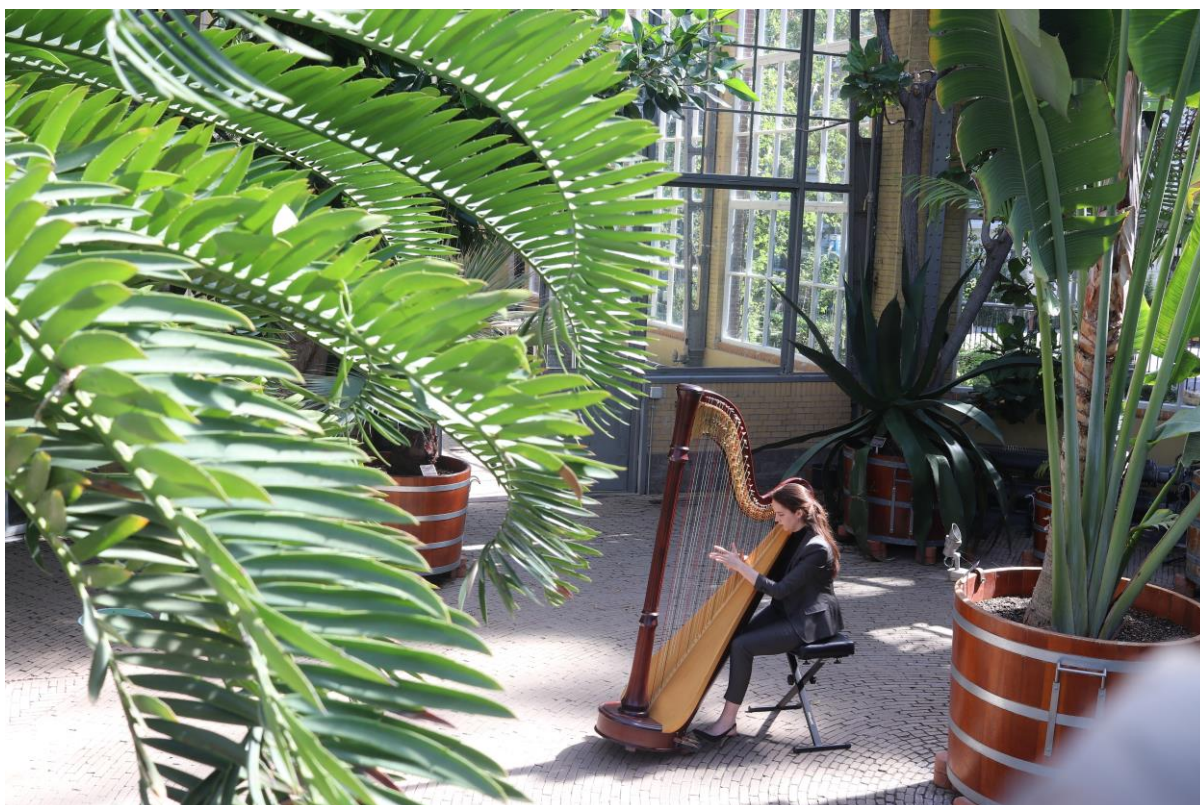
Na de heropening in mei startte de Hortus met een nieuw zomerprogramma. De geplande programmering moest immers anders, in vorm, in aantallen en in spreiding. Bovendien, omdat er nu weinig tot geen toeristen in de stad waren, moest de tuin zich vooral op lokale bezoekers richten. Er werd besloten om ook 's avonds open te gaan. Extra zomeravondopenstellingen zorgden voor betere spreiding van bezoekers en meer mogelijkheden om activiteiten te organiseren en aandacht te generen.

De Hortus was geopend tot 21:00 uur op donderdag en vrijdag, en op zondag tot 19:00 uur. Rondom de zomeravonden werd een volledig nieuw programma ontwikkeld. Op de vrijdagen stond educatie centraal en werd er iedere week een tuincollege, workshop of rondleiding georganiseerd. Op de donderdagen stond de recreatie centraal; in juli waren er yogasessies en in augustus Klassiek in de Kas-concerten. Alles met gepaste afstand, in kleine groepen en met het verzoek aan het publiek om eigen stoelen, kussens of matjes mee te nemen. Op de zondagmiddagen was er live muziek in de tuin. De eerste twee zondagen in juni met de langere openstelling lieten direct een verdubbeling van het aantal bezoekers op de dag zien ten opzichte van de andere dagen. De zomeravonden werden georganiseerd in juni, juli, augustus en september.

Educatieve programmering

Tot de educatieve programmering in de Hortus behoren workshops, rondleidingen en lezingen die op diverse niveaus botanische, biologische of aanverwante thema's behandelen. In 2020 moesten vele van deze activiteiten geschaald worden naar een aanwezigheid voor veel kleinere groepen, uiteindelijk zelfs naar rondleidingen voor maximaal 4 personen. De themarondleidingen hadden een verscheidenheid aan onderwerpen, van botanisch stoepkrijten tot duurzaamheid in de stad, van bomen tot kruiden & specerijen. De workshops en lezingen behandelden o.a. botanisch schilderen, maar ook het belang van groene daken, of biodiversiteit met stadsecologen.

Een andere alternatieve vorm voor de educatieve programmering die in 2020 voor het eerst, maar direct intensief werd toegepast was de online programmering. Zo ontstond er een videoreeks met Reinout Havinga, hoofd tuin & collectie, een podcastreeks met Norbert Peeters, werd het Nachtcollege omgezet naar een Collegium Digitalis en werden er extra kinderactiviteiten online gedeeld.

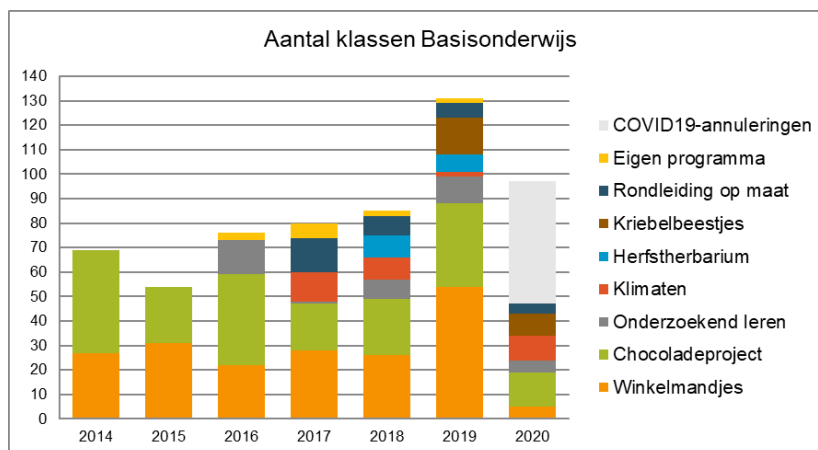

10 Educatie

Educatie is sinds jaar en dag een kerntaak van de Hortus. Wij zetten onze collectie in om mensen van diverse leeftijden en diverse achtergronden informatie te geven over planten en over de sleutelpositie die planten innemen voor al het leven op aarde. Bezoekers kunnen zich verwonderen aan de wereld van planten, inspiratie op doen en beter leren kijken naar planten. Dit doen we op uiteenlopende manieren: via themaroutes, rondleidingen op verschillende niveaus, speurtochten en activiteiten voor kinderen, lesprogramma's voor primair en voortgezet onderwijs, enkele modules voor biologiestudenten van de UvA en diverse activiteiten voor volwassenen.

Van 16 maart tot het einde van het schooljaar mochten scholen van de overheid niet op excursie en konden we dus in de Hortus geen klassen ontvangen. Na de zomer kwamen de scholen weer terug en leek de Hortus weer volgeboekt te raken voor het najaar. In oktober en november werd de Hortus een van de weinige culturele instellingen waar scholen nog terecht konden. Hier werd dankbaar gebruikt van gemaakt mede met behulp van de Cultuurbus, die voor veilig vervoer zorgde. Helaas gold op sommige scholen (met name in het voortgezet onderwijs) een excursieverbod vanuit het schoolbestuur en kwamen meerdere reserveringen daardoor te vervallen.

Primair onderwijs

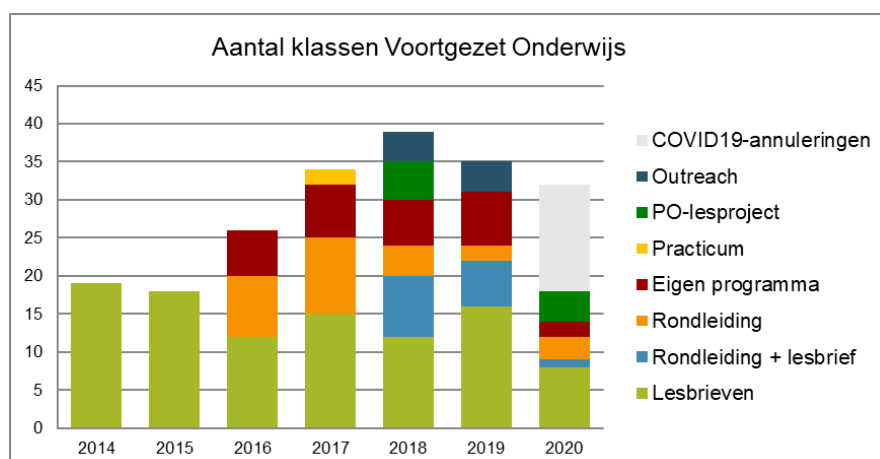

Basisscholen die de Hortus bezoeken komen voornamelijk uit (groot) Amsterdam. Wij plannen maximaal één basisschoolklas per dagdeel in, om de kwaliteit van de les en de rust in de tuin te bewaken. De begeleiding van de leerlingen is intensief: per 5 kinderen wordt een begeleider ingezet. Soms zijn dit ouders, vaak zijn dit educatievrijwilligers van de Hortus. Zo ondersteunen we een grote betrokkenheid van de leerlingen en een goede kwaliteit van onderwijs. Dit zien we terug in de evaluaties die docenten na afloop van het bezoek invullen. Zij zijn zeer tevreden over de kwaliteit van de lessen en doorgaans zeer onder de indruk van het grote aantal goed-geschoolde vrijwilligers dat klaarstaat om de leerlingen te begeleiden.

Na het grote aantal schoolbezoeken in 2019, beloofde ook 2020 weer een druk jaar te worden. Maar helaas konden vanwege de coronamaatregelen geen schoolbezoeken plaatsvinden van 16 maart tot half augustus. Ondanks versoepeling van de regels in het najaar, kozen veel schoolbesturen er toch voor om alle excursies op te schorten. Dat heeft ertoe geleid dat we in 2020 47 basisschoolklassen hebben kunnen ontvangen, 50 annuleringen hebben verwerkt en een onbekend aantal aanmeldingen zijn misgelopen. Binnen het kader van de directe samenwerking met de Alan Turingschool, werd de Hortus ook in 2020 bezocht door alle onderbouw- en middenbouwklassen.

Ook ging de Hortus naar school toe. Twee klassen kregen een gastles in de schoolomgeving rond het thema 'Stoeplantjes'. Dit betrof een speciaal verzoek, maar vanwege het succes en de nieuwe mogelijkheden die dit biedt, werken we inmiddels aan een gastlesprogramma.

Voortgezet onderwijs

Voor het voortgezet onderwijs biedt de Hortus vijf verschillende lesbrieven aan. Daarnaast kunnen scholen een rondleiding over een onderwerp naar keuze volgen of hun eigen lesprogramma in de Hortus uitvoeren. Ook voor het voortgezet onderwijs gold dat vanwege de coronamaatregelen geen schoolbezoeken konden plaatsvinden van 16 maart tot half augustus. Omdat de maatregelen voor VO strenger waren dan voor PO, kwamen veel geplande Hortusbezoeken te vervallen. Dat is heel jammer, omdat voor het najaar juist opvallend veel aanmeldingen waren ontvangen. Uiteindelijk hebben we in 2020 18 klassen ontvangen. Voor 14 klassen werd het bezoek geannuleerd en we zijn een onbekend aantal aanmeldingen misgelopen. De meeste leerlingen hebben in de Hortus een lesbrief gemaakt. Een aantal heeft een rondleiding gekregen en enkele klassen kwamen voor een eigen tekenopdracht.

Hoger onderwijs

In de eerste 3 maanden hebben er vanuit het MBO, HBO & WO 168 studenten de Hortus bezocht voor een les, waarvan 53 UVA biologie studenten. Daarna is het bezoek sporadisch en zijn er met name inhoudelijk specifieke bezoeken geweest, bijvoorbeeld van biologiestudenten. Daarnaast zijn er een aantal rondleidingen gegeven voor studenten in kleine groepjes, in verband met het volledige digitale onderwijs was er vraag naar een corona-proof, maar toch fysieke activiteit waarin studenten contact hadden.

11 Marketing & communicatie

De afdeling verzorgt de marketing en communicatie namens de Hortus en specifiek voor de afdelingen educatie, zaalverhuur en programmering. Het jaar 2020 deed een extra beroep op de medewerker doordat er veel (nieuw) werk ontwikkeld werd voor online content. Tijdens de periodes waarin de Hortus gesloten was, ging het platform 'Hortus-in-huis' open. Hierop werden videorondleidingen, podcasts en DIY's gedeeld.

Campagnes 2020

De Hortus in huis

In maart 2020 moest de Hortus sluiten en er was geen enkel zicht op een opening. Alles was onduidelijk. Juist nu was het belangrijk om binding te houden met vrienden, bezoekers en volgers. De Hortus in huis bracht dagelijks de Hortus bij mensen thuis. Wekelijks werden nieuwe videotours vanuit de tuin opgenomen, die zicht boden op de ontluikende collectie. Voor kinderen (en volwassenen) werden DIY's en kleurplaten gedeeld die men thuis zelf kon doen.

Het meest succesvolle onderdeel van de 'Hortus in huis'-campagne was wellicht de Plantendokter.

In de twee volgende lockdowns van 2020 werd telkens weer teruggegrepen naar dit platform.

Steun de gesloten Hortus

Net als veel andere musea en culturele instellingen voorzag de Hortus direct de financiële impact die de sluiting zou hebben. Financiële hulp was dus noodzaak. Naast aanvragen bij de reguliere steunfondsen van de (lokale) overheid, deed de Hortus ook een beroep op haar publiek en met name op de Vrienden van de Vriendenvereniging. Via social media, mailings en de site werd men uitgenodigd om op eenvoudige wijze te doneren middels een tikkie of een donatieknop.

Daarnaast werd onder 'Koop een kaartje voor later' opgeroepen om alvast een entreeticket te kopen. Dat kaartje zou nog het hele jaar geldig zijn als de Hortus weer open ging.

Geef elkaar de ruimte

Toen duidelijk werd dat de Hortus weer open kon, werd er binnen 3 weken een protocol geschreven dat ter goedkeuring aan de gemeente werd voorgelegd, en werd er een nieuwe huisstijl ontwikkeld met uitgebreide routesignaling voor in de tuin. Uitgangspunt van de nieuwe routing was dat men in de Hortus de ruimte en veiligheid moest kunnen voelen om vrij te kunnen genieten van de tuin. Het beeld werd een Victoriablad met 1,5 m doorsnede. Het Hortusprotocol werd gedurende het jaar telkens aangepast naar de nieuwste maatregelen.

Samenwerkingen

Tijdens de sluitingsperiode ontstond er in de culturele sector een groei van nieuwe initiatieven en samenwerkingen. Organisaties zochten elkaar op om -met name online- nieuwe producties neer te zetten. Om elkaar te steunen werd vrijwel alles om niet gedaan.

- Zo werkte de Hortus samen met Wolfstreet videoproducties mee aan een 3d video voor de website Thuisuitjehuis.nl
- Ontstond er een emptyhortus video met dronefotograaf Jan Jaap Hubeek en pianist Matteo Myderwyk.
- Werd samen met Harpiste Lavinia een videoclip in de Hortus gemaakt
- Werd het verhaal van de oorsprong van de Hortus gedeeld op Amsterdamunlocked.nl
- Maakte Freshman media tweemaal een heropeningsfilmpje voor de Hortus
- Was de Hortus tweemaal decor voor een van de dansvideos van het Nationale Ballet.

Toen de Hortus weer open mocht, werd met diverse leveranciers gewerkt aan het bereiken van de Amsterdammer. Leveranciers van de horeca deelden de promotie van de Hortus picknickmanden op hun social kanalen om zo meer publiek te generen. Hieraan werkten o.a. Lowlanders bier, Gebrouwen door Vrouwen en Neleman wijnen mee. Ook producenten waarvan de Hortus in zijn winkel artikelen voert, deelden promotie van de Hortuswinkel op hun social kanalen: o.a. Willem's Wermoed, Keecie bags, designer Liza Klaver, illustrator Kelly van Koppenhagen en illustrator Joelle Wehkamp.

Met The Student Hotel, Hyatt Regency en Hotel Jakarta werd een bezoek aan Amsterdam gepromoot onder (inter)nationale toeristen.

Tot slot, kent de Hortus al sinds langere tijd de volgende samenwerkingen:

- NVBT, de Nederlandse Vereniging van Botanische Tuinen (NVBT). De Hortus heeft een actieve rol, onder andere in het bestuur maar ook bij kennisdeling en programma-ontwikkeling.
- Samenwerkingsverband de Plantage Amsterdam. Hierin werken culturele instellingen, buurtverenigingen en kleine ondernemers uit de Plantage samen in buurtpromotie naar bezoekers, duurzaamheid en aan de leefbaarheid van de buurt voor bewoners. Eind 2020 is directeur Carlien Blok toegetreden tot het bestuur van de Plantage.
- SAM (Stichting Amsterdamse Musea). Hortusmedewerkers nemen deel aan verschillende gremia op het gebied van programmering, marketing en educatie. Sinds september 2018 is Hoofd Team Publiek van de Hortus voorzitter van het MOAM (Marketing Overleg Amsterdamse Musea).
- Unique Venues of Amsterdam. Voor de promotie van zaalverhuur is de Hortus een van de leden van dit platform.

12 Winkel & Entree

Winkel

De lange sluiting in de eerste helft van 2020 werd bij de winkel gebruikt om herstelwerkzaamheden uit te voeren aan de ruimte. Daarnaast werd er een tweede, grondige inventarisatie gedaan en is de administratie aangepakt.

De nieuwe, verplichte veilige routing voor publiek bij de heropening zorgde voor een grote verandering in de winkelruimte. Een deel van de winkelruimte moest plaatsmaken voor een vrije doorgang naar buiten. In de loop van het jaar werd deze ruimte weer teruggegeven aan de winkel. De veiligheid werd sindsdien vooral door crowd control met surveillanten gewaarborgd.

Het assortiment werd daarop langzaam weer uitgebreid en aangepast aan de veranderde groep, vooral lokale bezoekers. De gemiddelde besteding bij mindere aantallen bezoekers was in 2020 hoger dan de jaren daarvoor. Met name de planten deden het goed.

Entree

Door de coronamaatregelen werd de bezoeker verplicht een ticket te boeken in een tijdslot. Op deze manier werd de toestroom van bezoekers op een veilige manier gereguleerd.

Bij de entree werken 9 publieksmedewerkers onder leiding van de manager winkel & entree. Zij worden ook ingezet als publieksbegeleiders in de tuin en in de winkel.

Personeel

Het winkelpersoneel bestaat uit 17 vrijwilligers. In de weekenddagen staat er naast een vrijwilliger een betaalde kracht (publieksmedewerker) in de winkel. De inkoop van de boeken en de planten wordt door twee vrijwilligers gedaan. Van mei tot oktober werden vanwege de veiligheidsmaatregelen dagelijks publieksbegeleiders ingezet. Met de mindere bezoekersaantallen werd dit per 1 oktober alleen nog in het weekeinde gedaan.

13 Onderhoud / Meerjarenonderhoudsplan

Op het terrein van de Hortus staan 8 rijksmonumenten en 5 kassen die door ons worden onderhouden en beheerd. Onderhoud, restauratie en renovatie van dit erfgoed zijn doorlopend een aandachtspunt voor de Hortus. In 2020 stonden aan het begin van het jaar veel werkzaamheden gepland: deze hebben grotendeels plaatsgevonden voordat corona zijn intrede deed. Zo zijn in de Oranjerie en Laranjazaal in februari diverse werkzaamheden uitgevoerd, waaronder tegel- en schilderwerkzaamheden en het volledig renoveren van de toiletten. Bij de nieuwe inrichting van de toiletten is gekozen voor zogenaamde Dyson kranen, dit zijn kranen die behalve water ook een föhn hebben. Hierdoor hoeven er geen papieren handdoekjes meer gebruikt te worden. Bij de oostzijde van het Hugo de Vriesgebouw (waar IUCN zijn kantoren houdt), is divers onderhoud gepleegd, waaronder het schilderen van de deuren van het koepelgebouw. Aan de westzijde, waar de kantoren van de Hortus zijn, is asbest verwijderd uit het dak. Ook zijn op de benedenverdieping de kleedkamers geheel gerenoveerd. In de winkel is tijdens de eerste sluiting een groot vochtprobleem opgelost. De schilden aan de binnenzijde van de poort zijn gerestaureerd. Daarnaast is een nieuw sleutelplan geïmplementeerd, waarbij gedeeltelijk met digitale sleutels wordt gewerkt zodat we de toegang van buiten naar de gebouwen en tuin veel beter kunnen beheren. Vanwege de onzekere financiële situatie in 2020 zijn alle andere zaken opgeschoven.

Duurzaamheid

De Hortus streeft naar een zo duurzaam mogelijke bedrijfsvoering. Zo zijn sinds begin 2017 de Warmte Koude installaties van de Hermitage Amsterdam en de Hortus gekoppeld (het project “Tussen Kunst en Kas”) en wordt de overvloedige warmte van de Hermitage gebruikt om de kassen van de Hortus te verwarmen, en stuurt de Hortus koude terug zodat de Hermitage daarmee kan koelen. Dit leverde de Hortus een jaarlijkse besparing op het gasverbruik op van 65% in 2017 & 2018, ruim 80% in 2019 en 87% in 2020. In de afgelopen vier jaar werd in totaal 568.000 m³ gas bespaard. De Hermitage heeft in deze jaren aan elektriciteit een besparing gerealiseerd van 1,4 miljoen kWh. De gezamenlijk bereikte CO₂-reductie bedroeg in deze vier jaar cumulatief 1400 ton. De warmtepomp voor de gasvrije verwarming van de Victoriavijver, gefinancierd uit de nalatenschap van mw. Tuyn en de investeringssubsidie duurzame energie (ISDE) van RVO, is gereedgekomen. Hiervoor zijn enkele aanpassingen gedaan in de installaties in het Kaslokaal en is achter het Kaslokaal een geluiddempende kast geplaatst.

Per 1 februari is gestart met de gezamenlijke vuilverwerking vanuit het samenwerkingsverband De Plantage Amsterdam, de zogenaamde Zero Waste Expeditie. Naast de al langer bestaande verschillende afvalstromen, wordt

groen- en swill-afval nu ook gescheiden opgehaald en verwerkt. Er zijn nieuwe prullenbakken geplaatst in de tuin, dubbel uitgevoerd zodat we meer afval kunnen scheiden in de toekomst.

Er is een begin gemaakt met het afkoppelen van de regenpijpen van de Palmenkas om, vooral in de zomer, meer regenwater de tuin in te laten lopen i.p.v. af te voeren naar het riool of de gracht. We anticiperen hiermee op problemen die we in de toekomst verwachten tijdens periode van droogte. Zout water in de ondergrond (vanuit de gracht) maakt het onze planten, met name de hoge bomen, moeilijk om gezond te blijven. Daarnaast is de automatische sturing van het irrigatiesysteem in de tuin hersteld.

Helaas kon de beoogde aanleg van de zonnepanelen op onze kantoorpanden in het Hugo de Vriesgebouw geen doorgang vinden. We kregen geen vergunning – nog afgezien van het feit dat het financieel een te groot risico was in dit coronajaar. De Van Dijk Nijkamp Stichting, die het middelste gedeelte van het Hugo de Vriesgebouw bezit, kreeg wel een vergunning en heeft de panelen op het dak kunnen aanleggen.

Met betrekking tot klimaatbeheer zijn ook een reeks aanpassingen doorgevoerd. De instellingen van de OPAC's (zuinige warmtewisselaar die gebruikt wordt voor de verwarming van de kassen) op de Overtuin en in de Drieklimatenkas zijn aangepast zodat zij nu ook kunnen ventileren zonder te verwarmen. Daarmee zijn de belangrijkste kassen weer voorzien van bestuurbare luchtbeweging. In de Vlinderkas zijn aanpassingen gedaan door op grondniveau LT-verwarming aan te leggen opdat de koude luchtlaag die vooral in de winter de collectie hier parten speelt, opgeheven wordt. Gelijktijdig is ook een verwarmingselement in de waterbak aangebracht om het gietwater voor de planten op de juiste temperatuur te brengen. Tevens zijn de goten schoongemaakt en de betonnen vloerdelen gereinigd.

ICT

Er zijn twee internetkabels tussen het hoofgebouw en de Drieklimatenkas getrokken. Dit maakt het aansturen van diverse beheers- of publieksapplicaties nu en in de toekomst mogelijk, ook ná de vernieuwing.

Voor het tropische kweekcompartiment in het kweekhuis op de Overtuin is een mobiele luchtbevochtiger aangeschaft en geïnstalleerd, zodat de luchtvochtigheid en temperatuur op hele hete dagen goed gestuurd kunnen worden.

Met ingang van januari 2020 is een aantal ICT-zaken ondergebracht bij een externe ICT-partner. Einde van het jaar is dit eerste jaar van de dienstverlening geëvalueerd en besloten met een aantal aandachtspunten de samenwerking voort te zetten.

14 Vernieuwing Drieklimatenkas

Ondanks dat de coronacrisis ons heel erg terugwierp op het hier en nu, was er toch ruimte om vooruit te blijven kijken en te werken aan ons belangrijkste project voor de komende jaren: de vernieuwing van de Drieklimatenkas. Wij willen van de Drieklimatenkas een duurzaam huis van de biodiversiteit maken. In de vernieuwde kas kunnen mensen het belang van biodiversiteit en de invloed van klimaat straks zien, voelen en ruiken. De kas wordt volledig duurzaam, dankzij isolerende daken en gevels, hergebruik van (regen)water en slimme, energiezuinige klimaatsystemen.

Zo hebben we flinke stappen gezet in de samenwerking met TU Delft, met wie wij een gezamenlijk plan voor de waterhuishouding in de hele Hortus, inclusief de Drieklimatenkas, gaan ontwikkelen. Vanuit de TU Delft zal in dit kader in 2021 een aanvraag worden gedaan voor een subsidie voor een wetenschappelijk project met een looptijd van drie jaar.

Met het uitbreken van de coronacrisis en de verplichte sluiting, worden in maart alle lopende zaken on hold gezet om zoveel mogelijk kosten te besparen. Zwarts Jansma Architecten zijn op driekwart wat betreft het Voorlopig Ontwerp en zetten het werk even stil. De te verwachten kosten voor 2020 worden naar beneden bijgesteld. Wel gaan we verder met het uitwerken van het plan voor de inrichting, en zullen geormerkte subsidies van de gemeente en het rijk voor dit jaar worden aangevraagd. Ook zullen er fondsaanvragen worden ingediend. Naar de donateurs wordt gecommuniceerd over uitstel van het project en dat dit geen afstel betekent. De donatiecampagne 'de Hortus van ons' zal hopelijk in 2021 weer opgestart worden. In juni horen we dat het BPD Cultuurfonds een bijdrage geeft.

In augustus besluiten we met de stuurgroep om niet het project, maar alleen de looptijd van het project aan te passen. Dit omdat wij vanwege de financiële gevolgen van de coronacrisis niet zelf kunnen bijdragen aan het project in 2020 en 2021. De nieuwe planning gaat uit van heropening van de kas in 2025, tijdens Amsterdam 750 jaar.

Er wordt een aanvraag bij de gemeente Amsterdam ingediend voor een subsidie 'Ruimte voor duurzaam initiatief' voor een bedrag van € 15.000,-. In september horen we dat die is toegekend. We starten een haalbaarheidsonderzoek op met betrekking tot de bouw: kan de huidige constructie het aan als we isolerend glas gaan gebruiken.

De Hortus doet opnieuw een aanvraag bij de Nationale Postcode Loterij, de insteek is de Kaap (Zuid-Afrika), en het verlies van biodiversiteit aldaar. Onze eigen voorbereiding ligt keurig op schema: er zijn al 500 Kaapse planten opgekweekt in de Overtuin! Helaas ontvangen we een paar maanden later het onverwachte en teleurstellende bericht dat de selectiecriteria n.a.v. corona zijn aangepast en onze aanvraag daarom is afgewezen.

Eind oktober dienen we een aanvraag in bij Stichting Diorapthe. In december horen we tot onze vreugde dat zij het gehele aangevraagde bedrag (€ 125.000,-) toekennen. In november kregen we al het goede nieuws dat Stichting Edwin Bouw Fonds, waar we via Van Lanschot Charity waren uitgenodigd een aanvraag in te dienen, € 250.000,-, aan het project toekent. Half december dienen we een grote aanvraag in bij RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland).

Voor de inrichting van de kas is enerzijds een mooi en landschappelijk goed ontwerp nodig en anderzijds wil de Hortus een verhaal vertellen en de bezoeker een leerervaring bieden. Hiervoor zijn verschillende capaciteiten nodig en de Hortus is op zoek naar een partij of een consortium van partijen die beiden in huis heeft. In december vonden er kennismakingsgesprekken plaats met vijf partijen/consortia over de inrichting van de nieuwe kas, waar na de volgende offerteronde een partij zal worden gekozen om in 2021 met de inrichting van start te gaan.

15 (Financiële) steun

De Hortus ontvangt van de Gemeente Amsterdam jaarlijks een structurele bijdrage voor de exploitatie van de Hortus. Voor 2020 was dit bedrag vastgesteld op € 492.219,-. Ook ontvingen wij een gedeelte van de in augustus 2019 toegekende subsidie (van 2020 t/m 2025) door RCE voor buitenonderhoud aan een aantal rijksmonumenten en de ISDE (investeringsubsidie duurzame energie).

De Hortus wordt gesteund door een actieve Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Hortus, opgericht in 1986. Daarvan zijn 11.610 (2020) mensen lid. 83% van deze leden woont in Amsterdam.

De Vereniging Vrienden draagt elk jaar bij aan de exploitatie van de Hortus met bijdragen voor de educatieve activiteiten en het Hortus Magazine. Bij grote projecten kan de Hortus altijd rekenen op financiële steun vanuit de Vriendenvereniging. Zo heeft de Vriendenvereniging in 2020 bijgedragen aan nieuwe vriendenpassen, en met het legaat van mevrouw Tuyn bijgedragen aan de kosten van de warmtepomp voor de Victoriavijver. Ook is er een bijdrage gegeven aan een klein kerstcadeau voor onze medewerkers en vrijwilligers. Daarnaast heeft de Vriendenvereniging besloten om met ingang van 2017 het lidmaatschap jaarlijks met € 1,00 te verhogen, en zal deze verhoging geheel ten goede komen aan de vernieuwing van de Drieklimatenkas.

Het is mogelijk voor particulieren en commerciële partners om een plant, bank, kuip of schoolbezoek te adopteren en zo de Hortus financieel te steunen. In 2020 werden twee banken, een boom en een kuip geadopteerd.

In het kader van de coronacrisis en de door de overheid noodgedwongen sluitingen, hebben wij alle voor onze sector beschikbaar gestelde steunmaatregelen bij de overheid aangevraagd. Zo is aanvraag gedaan voor de tegemoetkoming tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). Ook is de TOGS, tegemoetkoming ondernemers getroffen sectoren, en de tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun Tegemoetkoming Vaste Vasten (TVL) aangevraagd. De definitieve afrekening vindt pas in 2021 plaats.

In dit zware coronajaar heeft de Hortus in totaal aan giften en legaten € 86.057 ontvangen, waarvan € 23.000 aan coronasteun van bezoekers die via de website, onze webshop of aan de kassa een extra donatie deden bij het aankopen van hun entreebewijs of n.a.v. een oproep via social media. In juli werden wij verrast met een donatie van de Brook Foundation van € 25.000,-. Deze donatie werd door CVC Capital Partners gematched. Voor de overige steun die wij in dit coronajaar ontvingen zie hoofdstuk 5 van dit directieverslag.

Het bedrag van € 3.057 betreft een schenking van de Stichting Turing Foundation als onderdeel van een renteloze lening voor het project "Tussen Kunst en Kas". Ook heeft de Hortus een gift ontvangen van St. Teuntje Anna van € 2.000,- en een legaat van € 1.000,-.

16 Organisatie

De Stichting Hortus Botanicus Amsterdam kent een Raad van Toezichtmodel met een éénhoofdige bestuurder (directeur). De directeur/bestuurder is eindverantwoordelijk en wordt gecontroleerd en geadviseerd door de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht bestond in het verslagjaar uit:

- Mevrouw E. Unger, voorzitter sinds 23 februari 2012
- Mevrouw N.A.T. Kuppens, algemeen lid, sinds 28 november 2012, afgetreden per 31 december 2020
- Mevrouw S. Egas Reparaz, algemeen lid, sinds 1 januari 2020
- De heer P.A. Geelen, algemeen lid sinds 1 augustus 2011
- Mevrouw dr. A. Kool, algemeen lid sinds 23 mei 2018
- De heer dr. M.E. Schranz, algemeen lid sinds 23 mei 2018
- De heer J.K.N. van Spijk, algemeen lid, vertegenwoordiger Vrienden Vereniging, sinds 23 mei 2018

In maart 2014 zijn de statuten aangepast en is de Raad van Toezicht in het leven geroepen. Met ingang van die datum hanteren wij een maximale zittingstermijn van Leden van de Raad van Toezicht van 2 maal 4 jaar.

Mevrouw N.A.T. Kuppens heeft eind 2020 afscheid genomen. Per 1 januari 2021 is ze opgevolgd door de heer J. Davidson. Hij heeft vanaf september aan de vergaderingen van de RvT deelgenomen in het kader van overdracht van de financiële portefeuille.

De Raad van Toezicht kwam 5 maal plenair bijeen. Daarnaast hebben de individuele leden op meerdere momenten de directeur/bestuurder met raad en daad bijgestaan.

De directeur/bestuurder is verantwoordelijk voor het beleid en de dagelijkse leiding van de organisatie en wordt hierin ondersteund door het Management Team en de betaalde medewerkers. De betaalde medewerkers worden bijgestaan door een grote groep vrijwilligers, werkzaam in verschillende disciplines zoals tuinonderhoud, rondleidingen, educatie en winkel. Daarnaast zijn er in 2020 op de afdelingen Publiek, Financiën en Tuin & Collectie diverse stagiaires werkzaam geweest.

In 2020 waren er gemiddeld 60 medewerkers in dienst van de Hortus (inclusief oproepkrachten). Hiervan waren 27 medewerkers werkzaam bij de afdelingen horeca en zaalverhuur. Het gemiddelde aantal fte gedurende 2020 betrof 33 (exclusief oproepkrachten) waarvan 10 fte ten behoeve van horeca en zaalverhuur. Naast de betaalde medewerkers waren er 70 vrijwilligers werkzaam voor de Hortus. In 2020 zijn 2 medewerkers met pensioen gegaan.

Het gemiddelde ziekteverzuimpercentage bedroeg in 2020 5,3%. Het kortdurig verzuim bedroeg 0,3%, het middellang verzuim 1% en het langdurig verzuim 3,8%.

Veiligheid en corona

Het jaar 2020 stond helaas in het teken van de coronacrisis. Door de veiligheidsmaatregelen die door de overheid zijn ingevoerd, heeft de Hortus drie maal haar deuren moeten sluiten. De sluitingen en de beperkte openstelling in de tussenliggende periodes hadden ernstige gevolgen voor de financiële situatie van de Hortus. Gelukkig konden wij NOW aanvragen om ons personeel in dienst te houden. Daarnaast hebben wij andere kostenbesparende maatregelen moeten doorvoeren, zoals het schrappen van de eindejaarsuitkering van 4% en de CAO verhoging van 3,5%. De medewerkers zijn geïnformeerd over de financiële situatie van de Hortus en de maatregelen via regelmatige updates per email en tijdens twee algemene (digitale) personeelsvergaderingen. Deze vonden plaats op 11 juni en 20 oktober.

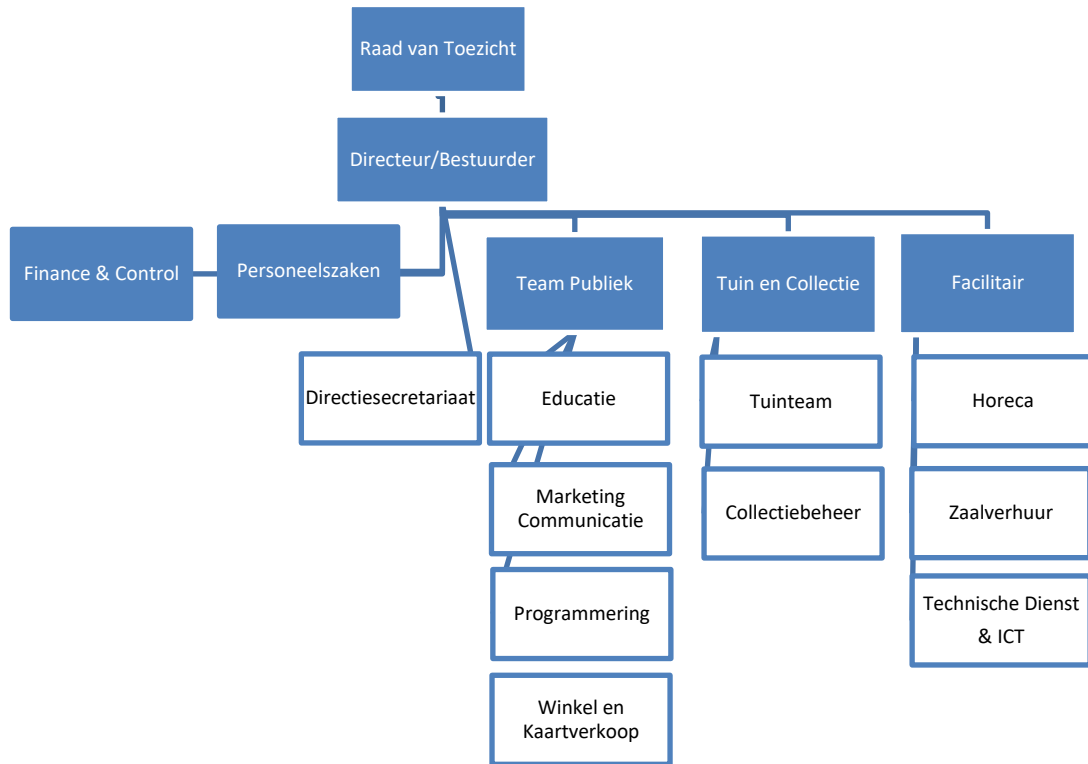
I.v.m. de coronacrisis kon een aantal zaken uit het strategisch plan die gepland waren in 2020 niet uitgevoerd worden. Het betrof o.a. de hostmanshiptraining voor medewerkers en vrijwilligers en het medewerkerstevredenheidsonderzoek.

De Hortus heeft zich geconformeerd aan het veiligheidsadvies van de overheid en heeft haar veiligheidsbeleid daarop aangepast. Zo werkten de kantoormedewerkers zoveel mogelijk vanuit huis. Medewerkers die niet thuis konden werken, zoals Tuin- en TD-medewerkers, kwamen naar de Hortus om te werken. Om de veiligheid te waarborgen is er een corona veiligheidsprotocol opgesteld t.a.v. veilig werken op de Hortus.

In 2020 zijn diverse beleidsdocumenten opgesteld op het gebied van personeelsbeleid en veiligheid ten behoeve van de museumregistratie.

De Hortus onderschrijft de Ethische Code, Governance Code Cultuur, Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code. In het kader hiervan is in het najaar gestart met het ontwikkelen van beleid op het vlak van diversiteit en inclusie en is er een plan van aanpak opgesteld. In 2021 zal het plan van aanpak verder worden uitgewerkt en geïmplementeerd.

Organogram Hortus Botanicus 2020

17 Jaarrekening 2020

Van de Gemeente Amsterdam ontvangt de Stichting Hortus Botanicus Amsterdam sinds 2004 (beschikking 2004/9346) een structurele bijdrage in de exploitatie. In 2020 bedroeg deze € 492.219,-. Van de Vriendenvereniging "Vrienden van de Hortus" ontving de Hortus € 210.806.

Als gevolg van de COVID-19 uitbraak en coronapandemie zijn vanuit overheidsinstanties en fondsen extra bijdragen aan de Hortus gegeven. Hieronder vallen o.m. een bijdrage in de kosten van de Gemeente Amsterdam van € 310.000,-, Tegemoetkoming vaste lasten (TVL) van Rijksdienst voor ondernemend Nederland € 140.000,-, TOGS € 4.000, giften van de Brook Foundation € 25.000,- en CVC Capital Partners € 25.000,-. De overige inkomsten in 2020, zijnde € 1.177.124,-, betreffen eigen verdiensten van de Stichting.

Het **Eigen Vermogen** van de Stichting per 31 december 2020 bedraagt € 771.490,-. Het is als volgt verdeeld:

- **Algemene reserve.** De algemene reserve is het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire beperkingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor de stichting is opgericht.
- **Bestemmingsreserve** is een door het bestuur vastgestelde reserve om te besteden aan specifieke projecten voortkomend uit het strategisch plan 2019 t/m 2025.
- **Bestemmingsfonds.** Giften en legaten met een specifiek toepassingsdoel, worden in lijn met de bestemming apart gehouden in het bestemmingsfonds.
- **Continuïteitsreserve.** Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de Stichting op lange termijn te waarborgen. De Hortus heeft als beleid dat de continuïteitsreserve minimaal de helft van de jaarlijkse personeelskosten dient te bedragen.

De **Voorziening groot onderhoud**, gecreëerd voor toekomstig onderhoud aan de monumenten en overige opstallen, bedraagt per 31 december 2020 € 940.607,-. De beheerslasten en onderhoudskosten van onze gebouwen, waaronder 8 Rijksmonumenten, zijn een flinke last voor de organisatie.

De begroting 2020 is vastgesteld in de Raad van Toezichtvergadering van 16 september 2019 en voor 1 oktober 2019 door het bestuur ingediend bij de Gemeente. De exploitatie van de Hortus is gezond, maar is door de coronapandemie en sluiting van de tuin in 2020 financieel zwaar getroffen en zal ondanks alle steun zijn reserves aanspreken.

De Stichting is door de Belastingdienst 's Hertogenbosch sinds 1 januari 2008 erkend als Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) onder nummer 008698612. Per 1 april 2014 is de status ANBI Cultuur.

18 Balans per 31 december 2020

(na resultaatbepaling)

	<u>31 december 2020</u>	<u>31 december 2019</u>
VASTE ACTIVA		
Materiele vaste activa		
Gebouwen en terreinen	131.386	170.842
Installaties/apparatuur	189.134	226.401
Inventaris en inrichting	171.136	179.661
Voertuigen	<u>2.759</u>	<u>2.759</u>
Totaal Materiele vaste activa	494.415	579.663
Financiële vaste activa		
Lening Stichting Instandhouding Amstelhof-Neerlandia c.a. (lening 1)	50.000	60.000
Lening Stichting Instandhouding Amstelhof-Neerlandia c.a. (lening 2)	<u>55.086</u>	<u>66.122</u>
Totaal Financiële vaste activa	105.086	126.122
VLOTTENDE ACTIVA		
Vorraden	38.177	34.359
Vorderingen		
Debiteuren	17.160	71.621
Omzetbelasting	23.645	21.068
Vordering op de Vrienden	24.700	26.192
Vooruitbetaalde kosten	56.314	51.949
Nog te ontvangen inkomsten	227.064	37.481
Pensioenlasten vooruitbetaald	1.547	0
Overige vorderingen	<u>466</u>	<u>46.098</u>
	350.896	254.409
Liquide middelen	2.174.323	1.879.952
Totaal	<u><u>3.162.897</u></u>	<u><u>2.874.505</u></u>

Balans per 31 december 2020

(na resultaatbepaling)

	<u>31 december 2020</u>	<u>31 december 2019</u>
PASSIVA		
Eigen Vermogen		
Algemene reserve	274.378	221.946
Bestemmingsreserve	96.383	95.933
Bestemmingsfonds	13.332	85.376
Continuïteitsreserve	<u>387.397</u>	<u>644.014</u>
	771.490	1.047.269
Voorzieningen		
Voorziening Groot Onderhoud	940.607	862.603
Langlopende schulden		
Lening St. Turing Foundation > 1 jaar	80.000	100.000
Lening Gem. Amsterdam (WKO) > 1 jaar	139.784	152.306
Egalisatierek. investeringsbijdrage	38.892	61.454
Overige langlopende schulden	<u>34.034</u>	<u>34.034</u>
	292.710	347.794
Kortlopende schulden		
Crediteuren	122.153	195.395
Nog te betalen kosten	444.200	138.363
Vooruit ontvangen bedragen	178.542	11.733
Ontvangsten Drieklimatenkas	266.417	86.765
Te betalen rente	505	546
Loonbelasting/heffingen	45.311	87.477
Vakantiegeld	68.262	62.886
Voor Vrienden ontvangen gelden	177	1.396
Lening Turing Foundation < 1 jaar	20.000	20.000
Lening Gem. Amsterdam (WKO) < 1 jaar	<u>12.523</u>	<u>12.278</u>
	1.158.090	616.839
Totaal	<u><u>3.162.897</u></u>	<u><u>2.874.505</u></u>

19 Exploitatierkening over 2020

	Werkelijk 2020	Begroting 2020	Vershil begroting 2020	Werkelijk 2019
Opbrengsten				
Hortus activiteiten	961.579	2.229.572	-1.267.993	2.186.619
Huurinkomsten	111.784	112.731	-947	112.338
Exploitatiesubsidie Gemeente Amsterdam	492.219	492.219	0	487.828
Bijdrage Vriendenvereniging	210.806	222.422	-11.616	236.811
Overige subsidies en bijdragen	468.812	15.312	453.500	0
Overige opbrengsten	103.761	49.145	54.616	68.000
Totaal opbrengsten	2.348.961	3.121.401	-772.440	3.091.596
Bedrijfskosten				
Personeelskosten	1.992.759	2.122.014	-129.255	1.990.945
Ontvangen NOW overheidssteun	-323.346	0	-323.346	0
Huisvestingskosten	472.724	475.454	-2.730	592.600
Tuin & collectiebeheer	97.501	103.706	-6.205	108.755
Kantoor- & algemene kosten	164.062	136.630	27.432	148.672
Verkoopkosten	89.827	157.062	-67.235	138.747
Financieringskosten	8.441	6.291	2.150	6.190
Afschrijvingen	122.772	120.244	2.528	133.075
Totaal bedrijfskosten	2.624.740	3.121.401	-496.661	3.118.985
Resultaat	-275.779	0	-275.779	-27.389
Toevoeging Algemene reserve:	-6.796	0	-6.796	-8.971
Onttrekking Algemene reserve:	23.000	0	23.000	0
Onttrekking Bestemmingsreserve:	0	0	0	34.101
Toevoeging Bestemmingsfonds:	-19.382	0	-19.382	8.971
Onttrekking Bestemmingsfonds:	15.544	0	15.544	0
Onttrekking Bestemmingsfonds:	6.796	0	6.796	0
Onttrekking / toevoeging continuïteitsreserve:	256.617	0	256.617	-6.712
Resultaat na resultaatbestemming	0	0	0	0

20 Kasstroomoverzicht over 2020

Dit kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode

	2020		2019	
in duizenden €	€	€	€	€
Kasstroom uit				
operationele activiteiten				
Resultaat boekjaar		-276		-27
aanpassingen voor:				
Afschrijvingen op				
materiele vaste activa	123		133	
mutatie voorzieningen	78		28	
		201		161
Verandering in werkkapitaal				
Af-/ toename vorderingen	-96		116	
Af-/ toename voorraden	-4		15	
Af-/ toename				
kortlopende schulden	361		111	
excl. bank en aflossingsverplichtingen				
		261		242
Netto kasstroom uit				
operationele activiteiten		186		376
Kasstroom uit investerings-				
activiteiten				
Investeringen in MVA incl. Drieklimatenkas	-156		-63	
Bijdragen derden incl. Drieklimatenkas	96		7	
		-60		-56
Afname uitgegeven leningen				
Ontvangen betalingen	21		30	
		21		30
Kasstroom uit financierings-				
activiteiten				
Aflossing langlopende schulden	-32		-32	
Toename betalingen/donaties Drieklimatenkas	179		88	
		147		56
<hr/>				
Afname resp. toename				
geldmiddelen		294		406
<hr/>				
Mutatie geldmiddelen				
Geldmiddelen per 1 januari		1.880		1.474
Toename resp.				
afname geldmiddelen		294		406
<hr/>				
Geldmiddelen per				
31 december		<u>2.174</u>		<u>1.880</u>

21 Algemene toelichting bij de Jaarrekening 2020

Activiteiten

De Hortus Botanicus Amsterdam is een van de oudste botanische tuinen ter wereld. De tuin werd in 1638 opgericht als Hortus Medicus en groeide in vier eeuwen uit tot een prachtige botanische tuin met een bloeiende collectie. De Hortus Amsterdam wil mensen van alle leeftijden inspireren door ze de schoonheid en diversiteit van planten te laten zien en zo hun kennis over planten te vergroten. Wij dragen er aan bij dat mensen het belang van planten voor leven op aarde beseffen en daar naar gaan handelen.

Continuïteit

De stichting ontvangt jaarlijks een subsidie van de Gemeente Amsterdam. De stichting is voor een belangrijk deel afhankelijk van deze exploitatiebijdrage. De subsidietoezegging voor het boekjaar 2020 is door de Gemeente Amsterdam vastgesteld op 18 december 2019; subsidienummer SBA-020651. Als gevolg van de COVID-19 uitbraak en coronacrisis heeft de Hortus vanuit overheidsinstanties, de Gemeente Amsterdam en fondsen extra bijdragen gekregen en is de tijdelijke noodmaatregel overbrugging Werkgelegenheid (NOW) ontvangen om de continuïteit te waarborgen. De in de onderhavige jaarrekening gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn dan ook gebaseerd op de veronderstelling van continuïteit van de stichting.

Algemeen

Stichting Hortus Botanicus Amsterdam is opgericht in 1638 en in 1682 verhuisd naar de huidige locatie. In 1987 is de Hortus Botanicus verzelfstandigd in een stichting, met haar statutaire zetel in Amsterdam.

Raad van Toezicht

De Stichting Hortus Botanicus Amsterdam kent een Raad van Toezichtmodel met een éénhoofdige bestuurder (directeur), vastgelegd in de statuten d.d. 7 mei 2014. Met ingang van die datum hanteren wij een maximale zittingstermijn van Leden van de Raad van Toezicht van 2 maal 4 jaar.

De directeur/bestuurder is eindverantwoordelijk en wordt gecontroleerd en geadviseerd door de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht bestond in het verslagjaar uit:

Bestuurders	Functie	Datum in functie
E. Unger	Voorzitter	23 februari 2012
N.A.T. Kuppens	Algemeen lid	28 november 2012
S. Egas Reparaz	Algemeen lid	1 januari 2020
P.A. Geelen	Algemeen lid	1 augustus 2011
Dr. A. Kool	Algemeen lid	23 mei 2018
Dr. M.E. Schranz	Algemeen lid	23 mei 2018
J.K.N. van Spijk	Algemeen lid	23 mei 2018
<hr/>		
Gevolmachtigde		
C.J. Blok	Directeur	15 mei 2018

Mevrouw N.A.T. Kuppens heeft eind 2020 afscheid genomen. Per 1 januari 2021 is ze opgevolgd door de heer J. Davidson. Hij heeft vanaf september aan de vergaderingen van de RvT deelgenomen in het kader van overdracht van de financiële portefeuille.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld conform de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine organisaties zonder winststreven. Activa en passiva worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, tenzij een andere waarderingsgrondslag is vermeld.

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Ontvangen en betaalde rente zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van de Stichting zich over verschillende zaken een oordeel vormt en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Vergelijkende cijfers

In deze jaarrekening staan de cijfers 2019 uit de jaarrekening van dat jaar. De presentatie is daar waar nodig aangepast.

22 Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op aanschaffingswaarde of lagere bedrijfswaarde. De geactiveerde waarden worden verminderd met lineaire afschrijvingen op basis van de geschatte levensduur. Subsidies en bijdragen ontvangen van derden op investeringen worden in mindering gebracht op de aanschaffingswaarde.

Project Vernieuwing Drieklimatenkas

Subsidies en bijdragen ontvangen van derden op investeringen van het project *Vernieuwing Drieklimatenkas* worden in mindering gebracht op de aanschaffingswaarde.

De volgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd:

Gebouwen en Terreinen

Hugo de Vries-gebouw	5%
Zaadkamer	5%
Drieklimatenkas	5%
Verbouwing Winkel	10%
Verbouwingskosten kantoor	20%
Verbouwing Woestijnkas	10%
Verbouwing kleine kassen	10%

Installaties

Installaties Hortus	10%
WKO-installaties	10%
Installaties horeca	10%

Inventaris en inrichting

Inventaris Hortus	10 - 20%
Inventaris Horeca	10 - 20%
Inventaris Winkel	20%
Inventaris Computers/Software	33%
Inventaris Verlichting	50%
Inrichting Evenementenzaal	10%
Inrichting Oranjerie	10%
Vervoersmiddelen	20%

Vorraden

De voorraden worden op kostprijs gewaardeerd onder aftrek van een eventuele voorziening voor incurantheid.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde onder aftrek van een eventuele voorziening voor oninbaarheid. Deze voorziening wordt bepaald op basis van de individuele beoordeling van de vorderingen. De vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en direct opeisbare spaartegoeden. De rekening en spaarrekening bij de TRIODOS is ten behoeve van het project vernieuwing van de Drieklimatenkas. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Reserves en fondsen

De reserves en fondsen van de stichting worden aangewend in het kader van de doelstelling van de stichting. Voor zover de reserves en fondsen niet worden gepresenteerd als continuïteitsreserve, bestemmingsfonds of bestemmingsreserve in het kader van de doelstelling wordt dit gepresenteerd als algemene reserve.

- **Algemene reserve** De algemene reserve is het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutaire beperkingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor de stichting is opgericht.
- **Bestemmingsreserve** is een door het bestuur vastgestelde reserve om te besteden aan specifieke projecten voortkomend uit het strategisch plan 2019 t/m 2025.
- **Bestemmingsfonds** Giften en legaten met een specifiek aanwendingsdoel, worden in lijn met de bestemming apart gehouden in het bestemmingsfonds.
- **Continuïteitsreserve** Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van de stichting op lange termijn te waarborgen. Tot en met 2020 is het beleid van de Hortus dat de continuïteitsreserve minimaal de helft van de jaarlijkse vaste personeelskosten dient te bedragen.

Voorzieningen

Deze worden gevormd voor concrete of specifieke risico's en verplichtingen die op balansdatum bestaan en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is in te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn.

Voorziening groot onderhoud

Voor de verwachte kosten inzake periodiek onderhoud van panden, installaties e.d. wordt een voorziening gevormd. De toevoegingen aan de voorzieningen worden bepaald op basis van het geschatte bedrag van groot onderhoud en de periode die telkens verloopt tussen de werkzaamheden van groot onderhoud, een en ander zoals blijkt uit het geldend meerjarenonderhoudsplan en rekening houdende met de stand van de voorziening bij de start van dat meerjarenonderhoudsplan. De kosten van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de voorziening voor zover deze is gevormd voor de beoogde kosten. De voorzieningen hebben, tenzij anders vermeld, overwegend een langlopend karakter.

Pensioenen

De stichting heeft voor het personeel van CAO Welzijn de pensioenovereenkomst ondergebracht bij Centraal Beheer Algemeen Pensioenfonds. Voor het horecapersoneel is de stichting aangesloten bij Pensioenfonds Horeca & Catering.

De Stichting heeft geen verplichtingen tot het voldoen van aanvullende bedragen in het geval van een tekort bij de pensioenfondsen, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies en verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde bijdrageregeling. Uitgangspunt is dat in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenfondsen verschuldigde pensioenpremies.

23 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het exploitatieresultaat wordt bepaald als het verschil tussen de aan het verslagjaar toegerekende baten enerzijds en lasten anderzijds. De baten worden verantwoord in het jaar waarin zij zijn gerealiseerd; de lasten zodra deze voorzienbaar zijn.

Subsidie Gemeente Amsterdam

De subsidie van de Gemeente Amsterdam over het boekjaar 2020 wordt definitief vastgesteld nadat de jaarrekening is overgelegd. De subsidie van de Gemeente Amsterdam is vooruitlopend op de definitieve vaststelling als bate verwerkt.

Subsidies en bijdragen van overheden

Subsidies van overheden worden verantwoordt in het boekjaar, dan wel o.b.v. pro-rata verdeling, over de periode waarop ze betrekking hebben. Reeds ontvangen subsidievoorschotten waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan, worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen.

Fondsen

Fondsen van organisaties worden verantwoord in het boekjaar, dan wel o.b.v. pro-rata verdeling, over de periode waarop ze betrekking hebben. Reeds ontvangen voorschotten van fondsen waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan, worden als vooruit ontvangen bedragen onder de kortlopende schulden opgenomen.

Particuliere donaties

Ontvangen particuliere donaties worden verantwoord in de maand van ontvangst.

Giften en legaten

Giften en legaten met een specifiek aanwendingsdoel, worden in lijn met de bestemming apart gehouden in het bestemmingsfonds.

Kosten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Personeelsbeloningen

De aan het personeel verschuldigde beloningen worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Diverse baten en lasten

De diverse baten en lasten worden toegekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

24 Toelichting op de balans

Activa

Materiele vaste activa				Woestijn	Kleine			
<i>Gebouwen en terreinen</i>	HdV geb.	Winkel	Kantoor	kas	kassen	Zaadkamer	3Kkas	Totaal
Aanschafwaarde 1 jan.	857.362	197.182	25.006	75.450	101.254	41.350	5.000	1.302.604
Cum. Afschrijvingen 1 jan.	857.362	150.459	25.006	49.671	45.129	4.135	0	1.131.762
Boekwaarde 1 jan.	0	46.723	0	25.779	56.125	37.215	5.000	170.842
<i>Mutaties</i>								
Investeringen	0	0	0	0	0	0	64.695	64.695
Project in ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0
Bijdragen derden	0	0	0	0	0	0	-64.695	-64.695
Afschrijvingen	0	19.718	0	7.545	10.125	2.067	0	39.456
Aanschafwaarde 31 dec.	857.362	197.182	25.006	75.450	101.255	41.350	5.000	1.302.605
Cum Afschrijvingen 31 dec.	857.362	170.178	25.006	57.216	55.255	6.203	0	1.171.219
Boekwaarde 31 dec.	0	27.004	0	18.234	46.000	35.147	5.000	131.386
<i>Installaties</i>					3Kkas	WKO	Horeca	Totaal
Aanschafwaarde 1 jan.					77.592	220.536	37.270	335.398
Cum. Afschrijvingen 1 jan.					20.514	66.122	22.362	108.998
Boekwaarde 1 jan.					57.078	154.414	14.908	226.400
<i>Mutaties</i>								
Investeringen					0	31.716	0	31.716
Afschrijvingen					7.759	22.054	7.454	37.267
Bijdragen derden					0	-31.716	0	-31.716
Aanschafwaarde 31 dec.					77.592	220.536	37.270	335.398
Cum Afschrijvingen 31 dec.					28.273	88.176	29.816	146.264
Boekwaarde 31 dec.					49.319	132.360	7.454	189.134
<i>Inventaris & inrichting</i>		Inventaris	Inventaris	Inventaris	Comp.	Inricht.	Oran-	
		Hortus	Horeca	Winkel	& softw.	Ev. Zaal	jerie	Totaal
Aanschafw 1 jan.		208.242	163.256	31.651	120.543	88.428	153.458	765.578
Cum. Afschr. 1 jan.		175.690	119.292	31.651	103.598	88.428	67.259	585.917
Boekwaarde 1 jan.		32.552	43.965	0	16.944	0	86.199	179.661
<i>Mutaties</i>								
Investeringen		19.685	6.274	0	34.127	0	0	60.086
Werk in uitvoering		0	0	0	0	0	0	0
Afschrijvingen		18.613	18.642	0	16.011	0	15.346	68.611
Aanschafw. 31 dec.		227.927	169.530	31.651	154.670	88.428	153.458	825.664
Cum Afschr. 31 dec.		194.303	137.934	31.651	119.609	88.428	82.604	654.528
Boekwaarde 31 dec.		33.624	31.596	0	35.061	0	70.854	171.136

<u>Vervoermiddelen</u>	<u>middelen</u>	<u>Totaal</u>
Aanschafwaarde 1 jan.	27.590	27.590
Cum. Afschrijvingen 1 jan.	<u>24.831</u>	<u>24.831</u>
Boekwaarde 1 jan.	4.598	2.759
<i>Mutaties</i>		
Investerings	0	0
Afschrijvingen	0	0
Aanschafwaarde 31 dec.	27.590	27.590
Cum Afschrijvingen 31 dec.	<u>24.831</u>	<u>24.831</u>
Boekwaarde 31 december	2.759	2.759
Totaal boekwaarde Materiele vaste activa per 31 december		<u><u>494.415</u></u>

In 2020 is er door de Stichting onder andere in de volgende projecten geïnvesteerd:

- Een warmtepomp (31k) voor de gasvrije verwarming van de Victoriavijver. Deze is volledig gefinancierd uit de nalatenschap van mw. Tuyn en een investeringssubsidie duurzame energie (ISDE) van RVO. Hiervoor zijn enkele aanpassingen gedaan in de installaties in het Kaslokaal en is achter het Kaslokaal een geluiddempende kast geplaatst.
- 5 nieuwe prullenbakken (10k), dubbel uitgevoerd voor meer afvalscheiding,
- nieuwe naambordjes voor in de tuin (4k),
- Hortus inventaris zoals kuipen (2k), uitbreiding elektra t.b.v. recirculatie (ventilatie zonder verwarmen) van OPAC's op de Overtuin (1k), nieuwe boiler (2k) en een luchtbevochtiger (1k);
- Een nieuw sleutelsysteem iLoq (14k) vanwege de inbraak in 2019;
- Horeca-inventaris zoals 20 terrasstoelen (2k), een nieuwe koelwerkbank (2k) en een gebak-koelvitrine (2k);
- meerdere kantoorautomatiseringsprojecten zoals server en switches, laptops en desktops (20k) om support en covid-19 thuiswerkbeleid mogelijk te maken;
- Project Vernieuwing Drieklimatenkas (65k) voor architect, consultants en de fondsenwerving - volledig gefinancierd uit bijdragen van derden.

Financiële vaste activa

Er zijn door de Hortus twee leningen uitgegeven aan de Stichting Instandhouding Amstelhof-Neerlandia c.a. (verantwoordelijk voor het gebouwenbeheer van de Hermitage):

1. Lening van € 100.000; looptijd 10 jaar, rentevrij. Deze lening is rechtstreeks gekoppeld aan de lening die de Hortus heeft ontvangen van de Stichting Turing Foundation in het kader van het "Tussen Kunst en Kas" project. Aflossing vanaf 1 januari 2016;
2. Lening van € 100.000; looptijd 10 jaar, rente 1,99% per jaar, annuïteit € 7.777 per jaar; Deze lening is gekoppeld aan de lening die de Hortus heeft ontvangen van de Gemeente Amsterdam in het kader van het "Tussen Kunst en Kas" project.

<u>Lening 1:</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Hoofdsom lening	100.000	100.000
Reeds afgelost	<u>-50.000</u>	<u>-40.000</u>
Restant lening	<u><u>50.000</u></u>	<u><u>60.000</u></u>

<u>Lening 2:</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
------------------	-------------	-------------

Hoofdsom lening	100.000	100.000
Reeds afgelost	<u>-44.914</u>	<u>-33.878</u>
Restant lening	<u><u>55.086</u></u>	<u><u>66.122</u></u>

Vooruitbetaalde kosten

Dit zijn kosten waarvoor wij in 2020 een factuur hebben ontvangen, maar waarvan de kosten betrekking hebben op de exploitatie van 2021; het betreft o.a. verzekeringen, onderhoudsabonnementen, servicecontracten, e.d.

Nog te ontvangen inkomsten

Dit zijn inkomsten welke betrekking hebben op 2020, maar in 2021 worden ontvangen. Het betreft o.a. de nog te ontvangen bijdrage van de overheidsregelingen m.b.t. coronabijdrage NOW 3.1, TVL jun-sept en Q4 2020 en van de Vriendenvereniging.

<u>Nog te ontvangen inkomsten</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
NOW 3.1 regeling	70.472	0
TVL jun-sept en Q4 regeling	100.000	0
Vriendenvereniging	51.341	34.023
Overige	<u>5.251</u>	<u>3.458</u>
	<u><u>227.064</u></u>	<u><u>37.481</u></u>

Liquide middelen

De rekeningen bij de Triodosbank zijn ten behoeve van het project de vernieuwing van de Drieklimatenkas. Het saldo dient ter dekking van de kosten voor het project en zijn niet beschikbaar voor de exploitatie van de Hortus.

Het saldo van de rekeningen die in de balans opgenomen is bij liquide middelen, is vrij beschikbaar.

<u>Totaal Liquide middelen</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Liquide middelen vernieuwing Drieklimatenkas	266.663	116.434
Liquide middelen exploitatie	<u>1.907.660</u>	<u>1.763.518</u>
Stand 31 december	<u><u>2.174.323</u></u>	<u><u>1.879.952</u></u>

Toelichting op de balans

Passiva

Eigen vermogen

	31 dec 2020	31 dec 2019
Algemene reserve		
Stand 1 jan	221.946	212.975
Onttrekking	-23.000	0
Dotatie	<u>75.432</u>	<u>8.971</u>
Stand 31 december	274.378	221.946
Bestemmingsreserve		
Stand 1 jan	95.933	130.034
Onttrekking	0	-34.101
Dotatie	<u>450</u>	<u>0</u>
Stand 31 december	96.383	95.933
Bestemmingsfonds		
Stand 1 jan	85.376	93.147
Onttrekking	-91.426	-8.971
Dotatie	<u>19.382</u>	<u>1.200</u>
Stand 31 december	13.332	85.376
Continuïteitsreserve		
stand 1 jan	644.014	637.302
Dotatie	0	6.712
Onttrekking	<u>-256.617</u>	<u>0</u>
Stand 31 december	387.397	644.014
Vermogen 31 december	<u><u>771.490</u></u>	<u><u>1.047.269</u></u>

Algemene reserve

De onttrekking betreft een bedrag van € 23k voor groot onderhoud dat niet in het Meerjarenonderhoudsplan was voorzien (o.m. asbestverwijdering op de zolder van Vleugel-West). De toevoeging aan de algemene reserve betreft een bedrag van € 75k. Het bedrag betreft de egalisatie van de afschrijvingskosten van de Oranjerie (€ 4k per jaar) en de tuinbanken (€ 2k). Vanuit het bestemmingsfonds voegen wij het bedrag vanuit het bestemmingsfonds zonder specifiek doel toe (€ 69k).

Bestemmingsreserve

De bestemmingsreserve is opgericht voor uitvoering van de strategie en de vernieuwing van de Drieklimatenkas. Hieraan wordt een bedrag van € 450,- voor de Drieklimatenkas vanuit het bestemmingsfonds toegevoegd.

Bestemmingsfonds

Toevoegingen aan het bestemmingsfonds betreffen in het boekjaar ontvangen bijdragen, giften en legaten met een specifiek doel. In 2020 is de Subsidieregeling voor Instandhouding Monumenten (SIM) van het RCE ontvangen (€ 19k), kosten voor onderhoud (€ 16k) zijn hieraan onttrokken. Een bedrag van € 47k is sinds 2013 bestemd voor de egalisatie van de afschrijvingskosten van de verbouwing van de Oranjerie (€ 5k per jaar). Daarnaast ontving de Hortus giften in 2014 en 2015 voor tuinbanken. Hiervoor onttrekken wij een bedrag van € 2k, bestemd voor de egalisatie van de afschrijvingskosten van deze banken. Het bedrag (€ 1.2k) voor het adopteren van 2 schoolklassen in 2019 kon vanwege coronabeleid niet worden aangeboden en blijft staan. Het bedrag van € 450,- was t.b.v. de Drieklimatenkas en wordt aan de bestemmingsreserve toegevoegd, waar de bijdrage voor de vernieuwing van de Drieklimatenkas staat gereserveerd. Het resterende bedrag van € 69k zijn resultaattoevoegingen uit de jaren 2005 t/m 2015. Deze historische bedragen worden aan het bestemmingsfonds onttrokken en aan de algemene reserve toegevoegd, omdat zij geen specifiek doel betreffen.

Continuïteitsreserve

Om het voortbestaan van de Stichting te waarborgen en eventuele tegenvallers op te kunnen vangen is in 2015 besloten een continuïteitsreserve te vormen. De stichting heeft als beleid dat de continuïteitsreserve minimaal de helft van de jaarlijkse vaste personeelskosten dient te bedragen. Het verlies van € 256.617,- wordt aan de continuïteitsreserve onttrokken.

Voorzieningen

<u>Voorziening Groot Onderhoud</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Het verloop over 2020 was als volgt:		
Stand per 1 januari	862.603	834.204
Bij: dotatie	190.000	190.000
Af: onttrekkingen	<u>-111.996</u>	<u>-161.601</u>
Stand per 31 december	<u>940.607</u>	<u>862.603</u>

Het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) 2019-2048 is eind 2018 aangepast aan de huidige tarieven en daarmee is de jaarlijkse dotatie naar € 190.000 verhoogd. De werkelijke uitgaven over 2020 worden ten laste van de voorziening gebracht voor zover deze in het MJOP als groot onderhoud zijn geraamd. Kosten van het onderhoudsplan worden met de Voorziening Groot Onderhoud verwerkt. Kosten die niet voorzien zijn in het MJOP gaan ten laste van de onderhoudskosten in de exploitatierekening.

Er zijn in de eerste maanden van 2020 veel onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd, deze waren ingepland en vonden plaats voordat de coronapandemie losbarstte. Alles daarna wat niet noodzakelijk was, is uitgesteld. Enkele werkzaamheden aan de monumentale gebouwen die echt moesten gebeuren (want die bij uitstel alleen maar duurder worden) en juist in de sluitingsperiode efficiënt uitgevoerd konden worden, zijn doorgevoerd.

Langlopende schulden

<u>Lening Stichting Turing Foundation</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Hoofdsom lening	200.000	200.000
Reeds afgelost	<u>-80.000</u>	<u>-60.000</u>
	120.000	140.000
Aflossing 2020	<u>-20.000</u>	<u>-20.000</u>
Restant lening	<u>100.000</u>	<u>120.000</u>

Stichting Turing Foundation heeft dit bedrag aan de Hortus geleend voor het realiseren van het "Tussen Kunst en Kas" project. De looptijd is 10 jaar en de rente, ad 2,8%, zal jaarlijks ten titel van schenking door de schuldeiser worden kwijtgescholden.

<u>Lening Gemeente Amsterdam inzake WKO</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Hoofdsom lening	200.000	200.000
Reeds afgelost	<u>-35.416</u>	<u>-23.377</u>
	164.584	176.623
Aflossing boekjaar	<u>-12.278</u>	<u>-12.039</u>
Restant lening	<u><u>152.306</u></u>	<u><u>164.584</u></u>

De lening van de Gemeente Amsterdam is verstrekt voor het realiseren van het "Tussen Kunst en Kas" project. De looptijd is 15 jaar, de rente 1,99% per jaar en de annuïteit is € 15.553,45 per jaar. De annuïteit vervalt jaarlijks in oktober. De Gemeente Amsterdam heeft als zekerheid gesteld pandrecht te mogen vestigen op de installatie die door deze financiering is gerealiseerd.

Egalisatiereserve

De egalisatiereserve ten aanzien van de winkel heeft betrekking op de verbouwing van de winkel in 2011, welke in 10 jaar wordt afgeschreven. Egalisatie ten gunste van de exploitatie vindt eveneens in 10 jaar plaats, zodat het effect van de afschrijving op de exploitatie nihil is.

De egalisatiereserve ten aanzien van de kleine kassen is tot stand gekomen in 2014 en 2015, door bijdragen van het Prins Bernard Fonds (€ 20k) en de Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Hortus (€ 30k). Egalisatie ten gunste van de exploitatie vindt in 10 jaar plaats.

Met ingang van 2016 worden alle investeringsbijdragen in mindering gebracht op de investeringen in de materiele vaste activa.

Egalisatierekening investeringsbijdrage

<i>Bijdrage m.b.t.</i>	Winkel	Kleine kassen	Totaal
Waarde per 1 januari	175.000	50.532	235.532
Cumulatieve vrijval per 1 januari	140.000	24.078	174.078
Boekwaarde 1 januari	35.000	26.454	61.454
<i>Mutaties 2020</i>			
Dotatie	0	0	0
Vrijval	17.500	5.062	22.562
Waarde per 31 december	175.000	50.532	235.532
Cumulatieve vrijval per 31 december	157.500	29.140	196.640
Stand per 31 december	17.500	21.392	38.892

Overige langlopende schulden

<u>Overige langlopende schulden</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Voorschot werkkapitaal Universiteit van Amsterdam	<u>34.034</u>	<u>34.034</u>

Voor het voorschot werkkapitaal van de Universiteit van Amsterdam is geen aflossingsverplichting en rentebetaling overeengekomen. Er zijn geen zekerheden gesteld.

Kortlopende schulden

<u>Nog te betalen kosten</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Accountantskosten	10.543	17.062
Compensatie-/verlofdagen	74.500	33.816
Facturen WKO	11.514	12.410
Kosten verlichting Hortus by Night	0	17.291
Te veel ontvangen Vriendenvereniging	10.330	49.560
NOW, voorschot terugbetalen	331.582	0
Hortus Magazine	1.500	0
Overige kosten	4.231	8.225
	<u>444.200</u>	<u>138.364</u>

Nog te betalen kosten

Dit zijn kosten die betrekking hebben op de exploitatie van 2020, maar waarvoor in 2021 een factuur ontvangen wordt of een afrekening wordt gemaakt. De grootste posten hieronder zijn de voorschotten van de overheids-subsidies NOW en de reservering voor niet opgenomen compensatie-/verlofdagen per 31/12/2020. Andere posten zijn accountantskosten en de WKO-afrekening energiebesparing.

<u>Vooruit ontvangen inkomsten</u>	<u>2020</u>	<u>2019</u>
Bijdrage fondsen / subsidies	122.962	0
Vooruit ontvangen HBN tickets	18.117	13.384
Zaalverhuur	37.463	- 1.651
	<u>178.542</u>	<u>11.733</u>

Vooruit ontvangen inkomsten zijn reeds ontvangen voorschotten die betrekking hebben op de exploitatie van 2021 en waar in het boekjaar nog geen lasten tegenover staan. Er is een bijdrage voor de Hortus By Night-programmering 2020/21 van Kickstart Cultuurfonds van € 40k ontvangen, waarvan er in december € 7k reeds gemaakte kosten in mindering is gebracht. Van Stichting Zadelhoff Cultuur Fonds is voor de muziekprogrammering 2021 (€ 20k) ontvangen. Het ontvangen bedrag van Mondriaanfonds is de compensatieregeling Coronacrisis (€ 100k). De Hortus voldoet in 2020 nog niet aan een voorwaarde van deze regeling; namelijk opname in het Museumregister. Het bedrag mag blijven staan en wordt vastgesteld als de Hortus wel opgenomen is in het Museumregister in 2021. Verder zijn bedragen van vooruit verkochte tickets voor HBN 2020/21 (€ 18k) en aanbetalen voor zaalverhuur (€ 37k) ontvangen.

25 Toelichting op de exploitatierekening

Als gevolg van de coronapandemie en in lijn met alle overheidsmaatregelen hieromtrent was de Hortus in 2020 tussen 16 maart en eind december in totaal 15 weken voor publiek gesloten. De sluiting van de tuin en de terugloop in toeristen naar Amsterdam hadden enorme impact op de inkomsten van 2020. Wij hebben hiervoor financiële steun ontvangen, bijdragen vanuit de overheid, d.m.v. NOW, TVL, TOGS, de gemeente Amsterdam, bijdragen van fondsen en donaties vanuit het publiek. Binnen de bedrijfsvoering zijn kostenbesparende maatregelen doorgevoerd om de kosten te doen dalen, en is er maximaal ingezet om omzet te realiseren op diverse manieren.

Het totaalbedrag van alle corona-gerelateerde steunbijdragen is € 850k. Zonder deze bijdragen zou de Hortus een verlies hebben geleden van € 1.126k. Wij willen de overheid, de gemeente Amsterdam, Brook Foundation en CVC Capital Partners, alle Vrienden en particuliere donateurs danken voor hun steun. Zij hebben ons geholpen dit zware jaar door te komen.

Wij eindigen 2020 met een verlies van € 276k. Voor het grootste gedeelte van dit bedrag spreken we de hiervoor opgerichte continuïteitsreserve aan. Voor onderdelen van het verlies die niet te relateren zijn aan de coronacrisis worden de algemene reserve en het bestemmingsfonds aangesproken.

Opbrengsten Hortus activiteiten

<u>Hortus activiteiten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Entreegelden	554.001	1.299.365	1.324.638
Exploitatie café / restaurant	243.159	593.879	560.013
Exploitatie zaalverhuur *	94.057	153.500	147.762
Exploitatie winkel	70.362	182.829	154.206
	<u>961.579</u>	<u>2.229.572</u>	<u>2.186.619</u>

* 2019: door her-classificatie inkoopkosten inhuur personeel zijn vergelijkende cijfers 2019 bij zaalverhuur veranderd.

<u>Entreegelden</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Entreegelden	<u>554.001</u>	<u>1.299.365</u>	<u>1.324.638</u>

Binnen de Hortus activiteiten is de categorie "entreegelden", het bezoekerskaartje gekocht aan het poort of online, het grootste gedeelte van de opbrengsten. Als dat deel wegvalt, door de uitbraak van de coronapandemie dit jaar, mist de Hortus het grootste deel van zijn inkomsten. Dat is aan het totaal van 2020 te zien. Zo komen opbrengsten uit Hortusactiviteiten op een fractie van 2019 uit, net boven de 40%. Tot en met medio maart waren de (bezoekers)opbrengsten volgens verwachting. Vanaf 16 maart sloot de Hortus zijn poort en ging pas 10 weken later weer open. Sinds de heropening eind mei stijgen de bezoekersaantallen langzaam en zijn de bezoekcijfers en publieksinkomsten (entreegelden, horeca, zaalverhuur en winkel) over de vakantiemaanden juli en augustus, en ook september gezien de omstandigheden goed, maar uiteraard veel lager dan in 2019. Het aandeel Vrienden binnen de categorieën bezoekers was hoger dan in 2019. Zij maken 25% uit van het totaal, daarnaast ontvingen we 45% vol betalende bezoekers en 30% bezoekers met een gereduceerd tarief, b.v. kinderen, studenten of stadspashouders. Herkomst van de bezoekers is voornamelijk Nederlands. Reisbeperkingen wereldwijd en in de EU zorgen ervoor dat er voornamelijk toeristen uit aangrenzende landen naar Amsterdam komen en zo bezoeken vooral Duitse, Franse en Belgische bezoekers de Hortus. In het vierde kwartaal 2020 was de Hortus door verdere lockdown-maatregelen nog twee keer gesloten, eerst twee weken in november en daarna vanaf 15 december.

<u>Exploitatie café / restaurant / verhuur</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Opbrengst consumpties	370.684	878.827	846.207
Inkoopkosten	-110.298	-283.948	-262.635
Overige directe kosten/opbrengsten	<u>-17.227</u>	<u>-1.000</u>	<u>-23.559</u>
Marge	<u>243.159</u>	<u>593.879</u>	<u>560.013</u>

Het jaar 2020 begon in de Oranjerie goed, met het staartje van Hortus by Night 2019/2020 en al vroege mooie lentedagen in februari. De abrupte sluiting was een zware klap, met veel onduidelijkheid over regelgeving in de horeca. Bij heropening met een veiligheidsprotocol begon de Hortus met afhaalhoreca, daarna konden bezoekers op ruime afstand van elkaar aan tafels plaatsnemen. De bezettingsgraad was goed, door een lager aantal bezoekers was de omzet lager dan in 2019 maar de gemiddelde besteding hoog. Afhankelijk van het weer had de avondopenstelling wisselend succes. Half oktober kwam met de tweede coronagolf de eerste stap terug, er volgde enkel afhaal. Na de sluiting in november zijn er voorbereidingen getroffen voor Hortus by Night 2020/2021. Het mocht niet baten, het jaar is afgesloten met een gesloten tuin. De totale marge na aftrek van inkoop voor consumpties uit café/restaurant en verhuur komt dit jaar met € 243k maar op 43% van 2019.

<u>Exploitatie Zaalverhuur</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Opbrengst zaalverhuur	118.934	260.000	230.919
Kosten inhuur personeel	-14.371	-79.000	-61.674
Inhuur materiaal e.d.	-10.506	-27.500	-21.483
Marge	<u>94.057</u>	<u>153.500</u>	<u>147.762</u>

* door her-classificatie inkoopkosten inhuur personeel zijn vergelijkende cijfers 2019 bij zaalverhuur veranderd.

Tot half maart was het aantal boekingen bij zaalverhuur voor de aanstaande maanden gelijk aan 2019, na half maart begon dat onzeker te worden. Door eerst veel onduidelijkheid in het coronabeleid over de beperkingen, bijvoorbeeld het maximale aantal toegestane gasten per evenement, was de derving in inkomsten bij zaalverhuur flink. Doorgaans is de Hortus in de zomermaanden een populaire huwelijkslocatie. Na sluitingstijd dienen de Oranjerie en de Palmenkas als locatie voor ceremonies en diners. Logischerwijs werden vele huwelijken en feesten afgezegd of uitgesteld. Naarmate de beperkingen in de nazomer iets soepeler werden, gingen evenementen met kleinere aantallen aanwezigen wel door. Na de tweede sluiting is de verhuur van de Laranjazaal bijna geheel weggefallen. De marge van zaalverhuur ligt daarmee met € 94k op 64% van vorig jaar.

<u>Exploitatie Winkel</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Opbrengst verkopen	155.860	365.656	329.553
Inkoopkosten	-83.587	-173.686	-171.184
Decoratie en verpakkingsmateriaal	-1.056	-7.313	-1.856
Overige directe kosten	-855	-1.828	-2.307
Marge	<u>70.362</u>	<u>182.829</u>	<u>154.206</u>

De winkel van de Hortus kreeg tijdelijk een geheel andere functie in 2020. Bij heropening zorgde een nieuwe, verplichte veilige routing voor publiek voor een grote verandering in de winkelruimte. Een deel moest plaatsmaken voor een vrije doorgang naar buiten, om de bezoekers veiligheid te waarborgen. Met als gevolg dat er minder fysieke ruimte bleef voor verkoop. Ook viel de beperking van het maximale aantal in de winkel bij sommigen bezoekers tegen, die in alle rust wilden kijken en kopen. In de loop van het jaar werd deze ruimte weer teruggegeven aan de winkel en de veiligheid door crowd-control met surveillanten gewaarborgd. Het assortiment werd daarop uitgebreid en aangepast aan de veranderde groep, vooral lokale bezoekers. De gemiddelde besteding bij mindere aantallen bezoekers was in 2020 hoger dan de jaren daarvoor. Met name de planten, boeken en cadeau- artikelen deden het goed. Marge, opbrengsten na inkoopkosten van de winkel liggen in 2020 met € 70k op 45% van 2019.

Huurinkomsten

<u>Huurinkomsten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Exploitatie Hugo de Vriesgebouw	<u>111.784</u>	<u>112.731</u>	<u>112.338</u>

De kantoorruimte aan oostzijde van het Hugo de Vriesgebouw wordt verhuurd aan IUCN. Jaarlijkse prijsindexatie van de huur vindt plaats in april. In 2020 vond een afrekening plaats van de energiekosten o.b.v. de werkelijke meterstanden i.p.v. eerder gemaakte te hoge schattingen, die aan de huurder in rekening waren gebracht.

Exploitatiesubsidie

<u>Exploitatiesubsidie Gem. Amsterdam</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Exploitatiesubsidie Gemeente	<u>492.219</u>	<u>492.219</u>	<u>487.828</u>

De subsidietoezegging voor het boekjaar 2020 is door de Gemeente Amsterdam verleend op 18 december 2019; subsidienummer SBA-020651. De subsidie zal na afronding van de jaarrekening 2020 door de gemeente worden vastgesteld.

Bijdragen Vriendenvereniging

<u>Bijdrage Vriendenvereniging</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Exploatiebijdrage Vrienden	160.000	160.000	175.000
Entreegelden Vrienden	20.806	32.422	31.811
Educatiebijdrage Vrienden	19.000	19.000	19.000
Bijdrage Vrienden Hortus Magazine	<u>11.000</u>	<u>11.000</u>	<u>11.000</u>
	<u>210.806</u>	<u>222.422</u>	<u>236.811</u>

De Hortus heeft een grote Vriendenvereniging, namelijk de "Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Hortus", die jaarlijks bijdraagt aan de exploitatie van de Hortus. Zij biedt onder andere financiële steun op het gebied van educatie en het Hortus Magazine, maar ook bij grote projecten, zoals bij de aankomende vernieuwing van onze Drieklimatenkas. Volgens afspraak is de exploitatiebijdrage voor 2020 naar beneden bijgesteld om bij te dragen aan dit grote project.

Overige opbrengsten

<u>Overige subsidies en bijdragen</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Subsidie restauratiefonds (RCE)	14.812	15.312	0
Tegemoetkoming ondernemers getroffen sectoren	4.000	0	0
Corona steunbijdrage gemeente Amsterdam	310.000	0	0
Tegemoetkoming Vaste Lasten 2020	<u>140.000</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
	<u>468.812</u>	<u>15.312</u>	<u>0</u>

Het bedrag van € 15k is de RCE toekenning voor onderhoud rijksmonumenten aangevraagd in 2019, hierop zijn kosten van € 4k in mindering gebracht voor de bemiddelaar van Draeckeburgh. De overheid stelde snel nadat de eerste corona lockdown in maart 2020 in werking trad financiële steunmaatregelen voor alle getroffen sectoren ter beschikking. De Hortus vroeg destijds deze steunmiddelen aan o.b.v. de informatie die we op dat moment ter

beschikking hadden en waarop we onze financiële scenario's hadden gebaseerd. Hieronder vallen de Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren (TOGS), de tijdelijke kaderregeling Tegemoetkoming Vaste Vasten (TVL) periode juni t/m september en TVL kwartaal 4 2020. Ook werd eind april bij de gemeente Amsterdam in een positief en negatief scenario een extra bijdrage in de kosten aangevraagd, waarvan in juli de bedragen werden bijgesteld n.a.v. de meest recente ontwikkelingen. Het bedrag uit het positieve scenario (€ 310k) werd eind september door het college van B & W toegekend.

<u>Overige opbrengsten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Donaties, giften en legaten	85.807	20.000	33.753
Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	652	-6.855	497
Overige opbrengsten	<u>17.302</u>	<u>36.000</u>	<u>33.750</u>
	<u><u>103.761</u></u>	<u><u>49.145</u></u>	<u><u>68.000</u></u>

<u>Donaties, giften en legaten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Stichting Teuntje Anna	2.000	0	2.000
Nalatenschappen	1.000	0	25.099
Bank/boom/kuip adoptie	3.500	0	3.000
Stichting Turing Foundation	3.057	3.057	2.754
Giften en particuliere donaties voor corona	23.157	0	900
Corona steunbijdrage (bedrijven)	50.000	0	0
Diversen, o.m. cadeaulidmaatschappen	<u>3.093</u>	<u>16.943</u>	<u>0</u>
	<u><u>85.807</u></u>	<u><u>20.000</u></u>	<u><u>33.753</u></u>

Stichting Turing Foundation heeft voor het realiseren van het "Tussen Kunst en Kas" project een bedrag ter beschikking gesteld aan de Stichting in de vorm van een lening. De rente, ad 2,8%, wordt jaarlijks ten titel van schenking door de schuldeiser kwijtgescholden. Er zijn gedurende het jaar 1 bank, 1 boom en 2 kuipen geadopteerd. Ook heeft de Hortus veel hartverwarmende donaties vanuit het publiek als steun tijdens het coronajaar ontvangen, via verschillende kanalen zoals b.v. de website, webshop en donatiezuilen. Ook ontving de Hortus een gift van de Brook Foundation van € 25k die door CVC Capital Partners gematched werd. In 2020 ontving de Hortus 2 legaten, waaronder een met een specifiek doel.

<u>Overige opbrengsten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Fotoshoot en locatieverhuur	15.272	35.000	24.174
Advertenties Hortus Magazine	1.100	0	8.655
Diversen	<u>930</u>	<u>1.000</u>	<u>921</u>
	<u><u>17.302</u></u>	<u><u>36.000</u></u>	<u><u>33.750</u></u>

Fotoshoot's zijn populair bij de Hortus. Maar ook in deze categorie werden wij geconfronteerd met beperkingen en was de derving van de opbrengsten hoog. Er waren gelukkig wel een aantal aanvragen voor fotoshoot's en streaming's. Door een kleine editie van het Hortus Magazine vielen de opbrengsten uit advertenties minder uit.

Toelichting op de exploitatierekening

Bedrijfskosten

Bedrijfskosten	2020	Begroting	2019
Personeelskosten	1.992.759	2.122.014	1.990.945
Ontvangen NOW overheidssteun	-323.346	0	0
Huisvestingskosten	472.724	475.454	592.600
Tuin & collectiebeheer	97.501	103.706	108.755
Kantoor- & algemene kosten	164.062	136.630	148.672
Verkoopkosten	89.827	157.062	138.747
Financieringskosten	8.441	6.292	6.190
Afschrijvingen	122.772	120.245	133.075
Totaal bedrijfskosten	2.624.740	3.121.403	3.118.984

Personeelskosten

Personeelskosten	2020	Begroting	2019
Lonen en salarissen	1.556.284	1.611.961	1.534.589
Ontvangen NOW overheidssteun	-323.346	0	0
Premie sociale verzekeringen	282.743	290.178	286.227
Pensioenpremies	84.304	100.000	76.946
Ontvangen ziekengeld	-23.746	0	-56.314
<i>Salarissen, sociale lasten en pensioenpremies</i>	1.576.239	2.002.139	1.841.448
Vrijwilligers vergoeding	8.286	19.875	11.169
Reiskosten woon-werk	23.597	32.000	32.092
Opleidingskosten	3.161	5.000	3.403
Overige personeelskosten	47.159	60.500	53.336
Inhuur personeel	10.971	2.500	49.497
<i>Overige personeelskosten</i>	93.174	119.875	149.497
	<u>1.669.413</u>	<u>2.122.014</u>	<u>1.990.945</u>

De personeelskosten zijn € 322k lager dan vorig jaar en € 453k lager dan begroting. De volgende factoren dragen bij aan de daling:

Vanwege de coronacrisis en de hierdoor sterk teruggelopen publieksinkomsten heeft de Hortus aanvragen gedaan voor de tegemoetkoming tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW). De overheid heeft de NOW regeling opgericht om werkgevers die door de coronacrisis met omzetverlies te maken hebben tegemoet te komen.

Met de tegemoetkoming NOW kan de Hortus haar werknemers met een vast en met een flexibel contract doorbetalen en in dienst houden. Zo blijven er zoveel mogelijk banen behouden. In 2020 waren er 3 aanvraagperiodes. NOW 1, NOW 2 en NOW 3.1. zijn aangevraagd. Voor NOW 2 voldoen wij volgens de geldende richtlijnen niet aan de voorwaarden.

De stichting had te maken met CAO-verhogingen in 2020, echter is besloten om de per 1 juli begrote CAO-verhoging van 3,25% niet door te voeren voor CAO Welzijn, om kosten te besparen. Periodieke schaalverhogingen zijn wel meegenomen aan het begin van het jaar. Er is ook besloten dat de Eindejaarsuitkering voor CAO Welzijn in 2020 helaas niet kan worden uitgekeerd. Aan de andere kant is de reservering vakantiedagen toegenomen, omdat vanwege de sluitingen het werk op bepaalde afdelingen juist fors is toegenomen, en personeel niet in staat was om vakantie op te nemen.

Verdere kostenbesparingen zijn gerealiseerd door contracten die afliepen te wijzigen of niet te verlengen (bij horeca- of entree-medewerkers) en enkele posities die begroot waren voor 2020 (o.a. voor ICT) zijn vervallen t.o.v. begroting. Na heropening waren er extra kosten voor surveillanten vanwege het nieuwe heropeningsprotocol, oproepkrachten & extra avondopenstelling.

Het bestuur van de Stichting bestaat uit 1 persoon. Beloning van de directeur/bestuurder vindt plaats conform de cao Sociaal Werk, schaal 14. De werkzaamheden van de leden van de Raad van Toezicht zijn onbezoldigd. Het aantal mensen op basis van een fulltime dienstverband bedraagt 33 (2019: 31).

Huisvestingskosten

<u>Huisvestingskosten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Directe huisvestingskosten:			
Huisvestingskosten (directe)	170.255	146.754	158.594
Energiekosten	106.394	83.600	82.610
Dotatie groot onderhoud	190.000	190.000	190.000
Kosten vernieuwing Drieklimatenkas	0	50.000	155.186
Werkplaats	6.075	5.100	6.210
	<u>472.724</u>	<u>475.454</u>	<u>592.600</u>

<u>(Directe) Huisvestingskosten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Reguliere onderhoudskosten	149.914	118.333	137.831
OZB	6.873	6.201	3.796
Overige huisvestingskosten	13.468	22.220	16.967
	<u>170.255</u>	<u>146.754</u>	<u>158.594</u>

Huisvestingskosten

Deze kosten zijn grotendeels volgens begroting, maar er zijn wat kosten bijgekomen voor niet voorziene reparaties aan elektra-voorzieningen die uit de NEN-inspectie kwamen. Werkzaamheden voor b.v. de zoldersanering vallen hieronder omdat deze in het MJOP in deze mate niet waren voorzien (asbestverwijdering), € 23k. Hier zijn ook € 11k onderhoudskosten voor de SIM in meegenomen, die bij resultaatverdeling aan het bestemmingsfonds worden toegerekend.

Energiekosten

De energiekosten zijn € 24k hoger dan in 2019. Onderdeel van het energiesysteem binnen de Hortus is de WKO installatie, een samenwerking tussen de Hermitage Amsterdam en de Hortus waarbij de klimaatinstallaties van de Hortus zijn gekoppeld aan de Warmte Koude Opslag van de Hermitage. Dat levert de Hortus een jaarlijkse besparing in gasverbruik op, in 2020 was dat 87%. De kosten voor elektra echter zijn door prijsstijgingen fors gestegen, rond €

10k. Binnen het samenwerkingscontract van de Plantage, waar collectief wordt ingekocht, is afgesproken om kostenbesparingen en monitoringskosten eveneens met elkaar te delen.

In 2020 zijn kosten voor de WKO hoger omdat de eindafrekening voor 2019 van de Hermitage pas in 2020 kwam en niet gereserveerd was. De kosten voor de energiebesparing 2020 zijn wel gereserveerd.

Dotatie voorziening groot onderhoud

De dotatie voorziening groot onderhoud is vastgesteld aan de hand van het eind 2018 opnieuw doorgerekende en vastgestelde Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) 2019-2048. De jaarlijkse dotatie werd in 2019 verhoogd vanwege de stijgende kosten aan het onderhoud van de 8 Rijksmonumenten en 5 (monumentale) kassen.

<i>Dotatie groot onderhoud</i>	2020	Begroting	2019
Dotatie groot onderhoud	190.000	190.000	190.000
	190.000	190.000	190.000

Kosten vernieuwing Drieklimatenkas

De totale projectkosten over de geplande looptijd van 2019 t/m 2025 worden geraamd op € 4.6M. € 1M hiervan wordt uit eigen middelen en door steun van de Vriendenvereniging gefinancierd.

Echter is n.a.v. de coronapandemie besloten om de projecttijd met 2 jaar te verruimen tot 2025. Het zal immers langer zal duren om de financiering rond te krijgen. Bijdrage kosten 2020 uit de exploitatie zijn naar 0 bijgesteld.

<i>Kosten vernieuwing Drieklimatenkas</i>	2020	Begroting	2019
Kosten vernieuwing Drieklimatenkas	0	50.000	155.186
	0	50.000	155.186

Tuin & Collectiebeheer

<i>Tuin & collectiebeheer</i>	2020	Begroting	2019
Tuinkosten	91.079	92.706	101.344
Collectiebeheer	6.422	11.000	7.411
	97.501	103.706	108.755

<i>Tuinkosten</i>	2020	Begroting	2019
Onderhoudskosten	27.649	16.300	31.225
Verzekering	34.332	35.700	34.501
Plantmateriaal	578	1.020	2.192
Gereedschap tuin	1.543	2.040	2.243
Water	5.490	3.000	6.191
Overige tuinkosten	21.487	34.646	24.992
	91.079	92.706	101.344

De tuinkosten zijn in lijn met onze begroting en € 10k lager dan vorig jaar.

Kantoor & algemene kosten

<u>Kantoor- & algemene kosten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Kantoorkosten	87.836	51.960	57.640
Algemene kosten	76.226	84.670	91.032
	<u>164.062</u>	<u>136.630</u>	<u>148.672</u>

<u>Kantoorkosten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Automatiseringskosten	70.138	33.380	40.488
Telefoonkosten	3.318	4.000	3.419
Kantoorbenodigdheden	4.650	3.570	2.758
Portokosten	2.247	2.040	3.038
Fotokopieën	6.138	7.000	6.708
Overige Kantoorkosten	1.345	1.970	1.229
	<u>87.836</u>	<u>51.960</u>	<u>57.640</u>

De kantoorkosten zijn € 30k hoger dan vorig jaar. De kostenverhoging is te verklaren omdat in 2019, na het opmaken van de begroting 2020, in het kader van de strategie besloten is om ICT-support vanaf begin 2020 te outsourcen naar de externe servicepartij VBVB. Deze kosten bestaan grotendeels uit automatiseringskosten (€ 70k) van zowel systeemservice- en verbindingssupport, o.a. support van het kassasysteem. De telefoonkosten blijven in lijn met 2019 door de investering in en overstap naar Voice over IP-telefonie.

Algemene kosten

De algemene kosten zijn ongeveer € 15k lager dan in 2019 door minder drukwerk, minder bank-/transactiekosten en minder advieswerkzaamheden.

Verkoopkosten

<u>Verkoopkosten</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Publiciteit & promotie	52.435	80.000	73.745
Programmering	24.517	58.062	50.124
Educatie	12.875	19.000	14.878
	<u>89.827</u>	<u>157.062</u>	<u>138.747</u>

De verkoopkosten bestaande uit publiciteit, promotie, programmering en educatie zijn in totaal rond € 48k lager t.o.v. 2019. Binnen educatie werd extra aandacht besteed om het educatieve programma van offline naar online te brengen om zo met het publiek in verbinding te blijven. Er werd een app- en kinderroute ontwikkeld.

<u>Publiciteit, promotie & programmering</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Publiciteit en promotie	34.330	35.000	29.730
Hortus Magazine	18.105	45.000	44.015
Museumprogrammering	20.665	41.562	19.959
Zomernacht	0	1.500	5.779
Museumnacht	0	7.500	11.695
Hortus by Night	3.852	7.500	12.691
	<u>76.952</u>	<u>138.062</u>	<u>123.869</u>

Om Amsterdammers te trekken gedurende de zomermaanden is een campagne opgezet. We hebben besloten om het Hortus Magazine in een "light" versie uit te brengen en verlagen de kosten hiervan. Door de sluiting van de tuin en beperkingen in de openstelling gingen de grotere evenementen zoals b.v. Museumnacht (november) en de Hortus-by-Night editie 2020/21 niet door. Alle voorbereidingen en extra investeringen om de tuin op een coronaveilige manier open te stellen waren gedaan, maar helaas werd toen de derde lockdown aangekondigd en moesten wij Hortus-by-Night 2020/21 afgelasten. De kosten van € 7k worden gedragen door de bijdrage van Kickstart Cultuurfonds.

Afschrijvingen

<u>Afschrijvingen</u>	<u>2020</u>	<u>Begroting</u>	<u>2019</u>
Gebouwen en terreinen	39.455	36.306	39.456
Installaties	37.267	33.959	36.905
Inventaris en inrichting	68.612	72.787	79.103
Vervoersmiddelen	-	1.693	1.839
Egalisatie investeringen	-22.562	-24.500	-24.229
	<u>122.772</u>	<u>120.245</u>	<u>133.075</u>

26 Overige gegevens

Voorstel resultaatbestemming 2020

Voorgesteld wordt het resultaat, een verlies van -€ 275.779,-, als volgt verdelen;

De onderhoudskosten onvoorzien (€ 23k) in het MJOP brengen wij ten laste van de algemene reserve. De egalisatie van de afschrijvingskosten (€ 7k) onttrekken wij aan het bestemmingsfonds en voegen het toe aan de algemene reserve. Het bedrag voor de SIM (€ 19k) en onderhoudskosten (€ 16k) worden verwerkt door het bestemmingsfonds. Uit de continuïteitsreserve willen wij een bedrag van € 257k onttrekken, om het verlies ontstaan als gevolg van de coronapandemie en de sluiting van de Hortus, te verwerken. Dit voorstel is op onderstaande wijze in de jaarrekening verwerkt.

Resultaatbestemming

Het resultaat wordt als volgt verdeeld:

Resultaat 2020	-275.779
Onttrekking van de algemene reserve	23.000
Toevoeging aan de algemene reserve afschrijving	-6.796
Onttrekking uit de bestemmingsreserve	0
Onttrekking van het bestemmingsfonds afschrijving	6.796
Toevoeging aan het bestemmingsfonds SIM	-19.382
Onttrekking van het bestemmingsfonds SIM	15.544
Onttrekking uit de continuïteitsreserve	256.617
	<hr/>
	-
	<hr/> <hr/>

27 Gebeurtenissen na balansdatum

Als gevolg van de coronapandemie en het overheidsbeleid begint het jaar 2021 met gesloten poort voor de Hortus. De derde coronagolf is gaande terwijl deze jaarrekening wordt opgemaakt. Vanuit het MT wordt, net als vorig jaar, gezorgd dat alle medewerkers en vrijwilligers zo veilig mogelijk kunnen werken. Voor het tuinteam en de technische dienst, die hier in de Hortus moeten werken, gelden werkprotocollen. Voor andere afdelingen wordt zoveel mogelijk thuis gewerkt en vergaderd via MS Teams. Er wordt regelmatig een interne nieuwsbrief naar alle medewerkers en vrijwilligers gestuurd, en extern wordt de verbinding met onze bezoekers online onderhouden.

Door de sluiting blijven publieksinkomsten uit. Voor de Hortus bieden wij kleinschalige buitenverkoop van planten en horeca aan, en enkele aanvragen voor vergaderingen en fotoshoots kunnen wij faciliteren. De focus ligt voornamelijk op het werven van fondsen en andere steunbijdragen. De Hortus voert sinds half maart de campagne "Open de Hortus". Wij denken dat wij onze tuin kunnen openen om veilige buitenruimte te bieden aan Amsterdammers, en zijn hierover in overleg met de gemeente. Generieke overheidssteunmaatregelen m.b.t. corona waaronder NOW en TVL zijn aangevraagd o.b.v. de huidige situatie, niet wetende wanneer de Hortus zal heropenen en of fondsaanvragen zullen worden toegekend. Extra omzet/bijdragen zullen worden verrekend met de steunbijdragen vanuit de overheid. Kostenbesparende maatregelen, zowel in de personeelskosten als ook in de bedrijfsvoering, zijn binnen het MT uitgewerkt en doorgevoerd. De liquiditeit wordt met een liquiditeitsprognose regelmatig geüpdatet. Wij hopen op deze manier vooralsnog een grootscheepse reorganisatie voorkomen.

Binnen de eerste prognose van het jaar blijven wij 2021 met een even groot verlies rekenen als begroot. De situatie en de aannames voor deze financiële situatie zijn echter veranderd. Belangrijkste verklaring hiervoor is de langdurige sluiting van de tuin - wij houden er rekening mee dat de tuin niet voor 1 juni zal heropenen en daardoor lopen wij 5 maanden publieksinkomsten mis. Aan de andere kant rekenen wij met maximale benutting van de TVL in 2021 en de NOW 3.1 (januari 2021) en 3.2 (februari t/m april 2021). Ook kennen wij na opname in het Museumregister, waarvan wij op 14 april bericht kregen, de bijdrage van het Mondriaanfonds van € 100k toe aan 2021.

28 Controleverklaring AAB Finance B.V.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Amstelveen, 22 april 2021

AAB/21155

Aan: Raad van Toezicht Stichting Hortus Botanicus Amsterdam

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening van Stichting Hortus Botanicus Amsterdam te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Hortus Botanicus Amsterdam per 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met de Algemeen in Nederland geldende grondslagen voor financiële verslaggeving;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de algemene Subsidieverordening Amsterdam 2013.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2020;
2. de winst- en verliesrekening over 2020; en
de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Subsidies gemeente Amsterdam 2015. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Hortus Botanicus Amsterdam zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- directieverslag.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, de bepalingen van en krachtens de Algemene Subsidieverordening gemeente Amsterdam 2013 vereist is.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directie is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directie voor de jaarrekening

De directie is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende algemene grondslagen voor financiële verslaggeving. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de Algemene Subsidieverordening Amsterdam 2013.

In dit kader is de directie verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de directie noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directie afwegen of de rechtspersoon in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de directie de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de directie het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De directie moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de rechtspersoon haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Subsidies gemeente Amsterdam 2015, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de rechtspersoon;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directie en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directie gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

AAB Finance B.V.

WG
Drs. V. Renes RA